"دي پټهان"

د غني خان کتاب

د غني خان "دي پټهان" کۀ هر څو ډېرو خلقو لوستے کتاب دے خو خاطر چې دا وخت غالباً په جرمني کښې دے، ډېره په زړۀ پورې ترجمه کړې ده او ماته يې رالېږلې ده، دا وړوکے ولې جامع کتاب مونږ قسط وار په "پښتون" کښې د دې دپاره چاپ کوو چې عام لوستونکي هم ترې استفاده وکړي. ايډيټر

زما خبرې

فلسفه، تاريخ او ناول چې سره راټول شي نو د غني خان کتاب "دي پټهان" ترې جوړ شي، دا کتاب د پښتنو د تاريخ او کلتور يوه لنډه او خوندوره هنداره ده چې د پښتون څهره پکښې داسې ښکاري څنګه چې ده. د پښتنو د اصل نسل يا نوعې په حقله خو پکښې خبرې شوي دي خو څۀ کوټلے ځواب يې په نظر نۀ راځي البته دا خبره د فکر وړ ښکاري چې پښتانۀ اروړه نسل دے او د هاغه ټولو تېرو نووس ريښې لري کوم چې وخت په وخت د افغانستان په لاره د هند پلوو ته راغلي دي خو اوس ځنې افغاني او نړيوالو تاريخ پوهانو دا خبره څۀ نا څۀ يو ځائې ته رسولې ده چې پښتانۀ د [illegible] تېر ساکي خپل دي خو ځنې لويديز ختيز پوهان او خپله کورني تاريخ پوهه، توکم پوهه او ژبپوهه د دې د زبات دپاره بلورين او کوټلے دليل غواړي. هم دا لامل دے چې د پخوا غوندې اوس هم په نړيواله کچه دا هڅې رواني دي چې د پښتنو د پښت بنسټ رابرڅېره کړي او دې سوال ته ډاډمن ځواب ووايي. اوس اوس د انګلستان په ځنې ورځپاڼو کښې دا خبر چاپ شوے دے چې د اسرائيلو دولت يو پروژه رغولې ده او هغې ته يې پېسې ورکړې دي، دا پروژه به د ژونځور يا ډي اېن اے په رڼا کښې د دې پوښتنې جاج اخلي چې پښتانۀ څوک دي؟ کېدے شي چې دا هر څۀ په شا باندې سياسي غرضونه لري خو دا هم ده چې د پښتنو د پښت په حقله څۀ زړۀ پورې خبرتياوې لا په لاسو نۀ دي راغلي، دا خو ما دلته دا خبره هسې اوړده کړه ګني غني خان دې خبرې ته دومره لېوالۀ نۀ دے چې پښتانۀ څوک دي؟ هغه وايي پښتانۀ کۀ هر څوک دي خو زۀ پرې مئين يم.

غني خان [illegible] دا کتاب د دې دپاره ليکلے ؤ چې پښتانۀ په پېرنګيانو وروپېژني او د دوي دخويونو، کړو وړو، ورانو ورکو، ډول سُرنا، سندرو، اغونځو او ارمانونو نه يې خبر کړي. د کتاب ژبه ډېره لوړه، خوندوره خو په ځنې ځايونو کښې بې کچه ستغه او پېچلې ده، د کتاب ځنې برخې خو داسې دي چې ليکوال پکښې خپلې

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخلــي انګېرنـــې څرګنــدې کــړي دي او داســـې فلسـفیانه رنګ یـې اخسـتـې دے چې پوهېـدل پـرې اسان نهٔ دي او بیا دا پرې لا دپاسه چې خان ځائے پـه ځائے د خلیل جبران لیک ډول هم خپـل کـړے دے، دا ژباړنه د کتاب د انټرنیټي ورژن نه شوې ده چې ځنې غونډلې پکښې نیمګړې او ناسمې برېښي.

دا ژباړنه تر وسه وسه پـوره پـه نوي او څومره چې کېدے شوه په فونیمک لیکدود کښې شوې ده او کهٔ چرتـه پکښــې د تـازي او یـا کـومې بلـې ژبـې توري کارول شوي وي نو ځکه چې یا خو د پښتو د سستم په چپه کښې نهٔ دي او یا ماته د هغې د پښتو توري یاد نهٔ دي. دا خبره ډېره مهمه ده چې د پـوهې او علم خورولو سره سره پښتو ژبې ته هم وده ورکول ډېر ارزښت لري، کهٔ مونږه داسې نهٔ کوو نو نهٔ خو یې

مونږ په خپله او نهٔ یې نورو پښتنو ته زده کولے شو، البته د پښتو خنډیزو تورو معنې لیکل پکار دي، د دې کتاب په پائے کښې دغه خنډیز توري لیدے شئ.

کهٔ رښتیا ووایم نو زما پـه ژوند کښې دا یـو وړومبے کار دے چې سر تـه مې ورسولو او د دې درنښت لامل په هره معنٰي نورالله پاونده او محمد فایق یوسفزي دي، کهٔ د دې دواړو هڅونه او پارونه راسره نهٔ وې نوو ګرانه وه چې دا کار مې سر تـه رسولے وے، د خپلې لورکۍ کشماله خاطر هم مننه کوم چې د انګرېزۍ ځنې ستونزې یې راتـه هوارې کړې.

یواځې دا نهٔ چې ګنې دا وړومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو بلکې نزدې نزدې وړومبۍ ژباړنه مې هم ده، کهٔ پـه ژباړنـه کښـې چرتـه ناسـمې او تېروتنې وي هغه ټولې زما پـه غاړه دي او هغه د کتاب د متن نیمګړتیا مهٔ ګڼئ.

ژباړن: رشید خاطر

وړومبۍ برخه

سریزه

څنګه چې خبرې پـه یـو مناسب ځائے پائے تـه رسول ستونزمن کار دے هم دغسې په لیکلو کښې پېل کول اسان کار نهٔ دے او لیکونکے نهٔ پوهېږي چې له کومه ځایه یې راونیسي، د دې نه د سوخت خبره بله نهٔ وي چې ستا مخې ته سپین کاغذ پروت وي، تهٔ ورته پـه ټغو ټغو ګورې څهٔ لیکل پرې غواړې خو لیکلے نهٔ شې.

زهٔ تاسو ته د پښتنو پـه حقله څهٔ وئیل غواړم، چاسره چې زهٔ ډېره مینه کوم خو نهٔ پوهېږم چې پېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کومه ځایه وکړم، زۀ غواړم چې تاسو هم دوي سره زما غوندې مینه وکړئ خو دۀ سره مینه کول اسان کار نۀ دے ځکه چې دے څومره ساده دے نو دومره پېچلے هم دے. زۀ غواړم چې دے د خیبر د غرو سرونو او هشنغر ډاګو نه راکوز کړم او تاسو سره یې په شلېدلو جامو دروزرغي پېزار کښې مخامخ کړم چې سترګې یې د سرېتوب، خندا او ورانکارۍ او کپرۍ یې د ماشومتیا او غرور نه ډکه ده چې خپله غریبي او غوښتنې یې پکښې پټې ساتلې دي، زۀ غواړم چې یې راولم او تاسو سره د خپلو هلو ځلو او خوبونو، مینې او دښمنو، زمکو او سنګرونو د خپل نوي تهوپک او زړې ښځې په بابله خبرې وکړي.

خو تاسو به ووینئ چې دا کار اسان نۀ دے، هر څو کۀ ماته دا ګرانه ده چې لیکل له کومه ځایه پېل کړم خو بیا هم ما سره د دې دپاره یو پلان شته، زۀ به وکړے شم چې هغه تاسو ته د خپلې مینې سندره ووایي چې داسې تاسو د هغۀ د زړۀ د درزا انګېرنه وکړئ، هغه به تاسو ته د ښاپېرو قیصه تېره کړي، کومه چې هغه خپلو ماشومانو ته اوروي، هغه به درته د خپل کلي یوه پېښه واوري چې دغسې د خپل ژوند نه دې خبر کړي، هغه به درسره د سپوږمۍ خبره وکړي چې دغسې د خپل مئینتوب حال درته ووایي، هغه به درسره د خپل دود دستور خبره وکړي چې دغسې د خپل دود دستور نه دې خبر کړي، هغه به تاسو ته د خپلو شوکو، ډاکو، چپاوونو او مخو خبرې وکړي چې دغسې خپل زور درته وښايي، هغه به درته د میا، مُلا او جادو منتر خبره هم تېره کړي چې دغسې د زړۀ تیاره یې ووینئ، هغه به تاسو سره د ژوند او مرګ، سم او ناسم خبره هم وکړي او هیله لرم چې اوس یې لږ ډېر وپېژنئ چې هغه تاسو وپېژنئ نو زۀ به تاسو ته د هغۀ، د هغۀ د سبا او تاسو (پېرنګي) سره د هغۀ د اړیکو په حقله څۀ ووایم، کۀ دا ستاسو خوښه وي او کۀ نۀ خو دے ستاسو ګاونډي دے او ستاسو د کور ډېر بې بخته پلوو ته روسیه پرته ده. د دۀ پېژندګلو ستاسو دپاره ډېر ارزښت لري ځکه چې (روسیه) د دې سیمو د سبا دپاره پلانونه لري او د دۀ تاسو پلوو ته د راتګ لار د پښتنو په کور ده.

زۀ به اوس تاسو سره ستاسو د دې ګاونډي پېژندګلو وکړم چې په سر یې ښائسته پګړۍ او په تن یې کاخیر ډوله پرتوګ اغوستے دے خو دا خبره به په دې ځائے پرېږدو، راځئ چې د دۀ د پښت او نسل په بابله څۀ ووایو.

تاریخ

ډېر خلق چې د دۀ پوزې ته وګوري نو د یهودي ګُمان پرې کوي، دک او دلیل یې دا وي چې پښتانۀ د یهودو یوه ورکه کورنۍ ده، د دۀ اسلامي ګروهه او د دۀ په ژوند باندې د مذهب ډېره ژوره اغېزه دې دک او دلیل ته پونده ورکوي خو د دۀ د ژوند لارې چارې او نور مالونه دا ښايي چې دے د یهودي په ځائے د یونان خلقو ته ډېر څېرمه دے.

زۀ د پښتنو د پښت او نسل په لټون پسې ډېر سرګردانه وم، په دې لړ کښې چې ما چاسره صلاح مشوره کولے شوه نو هغه زوړ خرپ او دروغژن هیروډوټس ؤ، دۀ چې به څۀ اورېدل نو په هغې به یې باور کولو او هاغه څۀ به یې لیکل چې په څۀ به یې عقیده وه، هغه د پښتنو سیمه د بېکټریه په نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادوي او وایي چې دلته تور تور واړۀ خلق ژوند کوي چې د زرو او مسالو په باپار کښې بوخت دي. هغه مخکښې لیکي چې دا خلق دا سرۀ زر د یوې دشتې نه د سر په بها راغونډوي، په دې دشته کښې د سپو هسې غټ غټ مېږي او سېږي چې دوي دا سرۀ زر د شپې د سوړو نه د زمکې مخ ته راوباسي، د زرو په دې دشته کښې نمر دومره تاوژن وي چې د اوښ نه سربېره بل کوم ځناور پکښې ژوند نۀ شي کولے، په دشته کښې د ډېر تاؤ او ګرمۍ له کبله دا غټ غټ مېږي د ورځې په سوړو کښې ناست وي او د شپې په یخوبي کښې سرۀ زر د سوړو نه د زمکې سر ته رااوباسي، د نمر د راختو سره ځنګه چې دا مېږي خپلو سوړو ته ننوځي نو دا تور تور واړۀ خلق د خپلو اوښانو سره په دشته خوارۀ شي، سرۀ زر راغونډ کړي، په اوښانو یې بار کړي او دنمر د پرېوتو او دمېږو د سوړو نه بېرته راوتو نه مخکښې مخکښې د دشتې نه ووځي. هغه وایي چې په دوي کښې ځنې خلق ووژلے شي او څۀ خلق په تېښته کښې بریالي شي.

د دې خبرو نه دا جوتېږي چې:

1) ...د بېکتریا خلق لکه د یونانیانو هسې جنګیالي نۀ ؤ خو دوي وتلي دروغژن یعنې باپاریان وو.

2) ... د سکندر اعظم په وخت کښې هم لکه چې نړۍ د تجارت او اجاره دارۍ سره اشنا وه.

3) ... د دلې الواک زباتولو دپاره دا یواځنے دلیل دے چې پښتانۀ ګنې یهودیان دي.

4) ...ګران هیروډوټس په بشپړه توګه رښتونے ؤ ځکه یې داسې بربنډ دروغ لیکلي دي.

دنیا همېشه د هیروډوټس غوندې په وتلو او دروغژنو خلقو باندې باور کړے دے، د دې نه دا خبره هم څرګندېږي چې د هیروډوټس د خیالي بېکتریا خلق نه تور او واړۀ وو او نۀ اجاره دار تاجران وو، د دې په چپه دا خلق ابغ نبغ، غټ پټ او سرۀ سپین وو او د وخت تیري دپاره یې تجارت نۀ بلکې مرګ ژوبله کوله.

هسې خو ښکاري داسې چې د هیروډوټس ځنې دوستان په بېکتریا کښې د سیندونو په غاړو او درو کښې اباد وو، دې خلقو به ښکلې جونې خپلې مېرمنې جوړولې او خپلو ماشومانو ته به یې د جنګونو، مېړانو، ژوند، مرګ او غاورتیا خبرې کولې، د کلو نومونه او د خلقو رواجونه یې یوناني دي، د یونانیانو غوندې لوئے لوئے شاعران او ستر جنګیالي دي او هم د یونانیانو په څېر ټول جنګونه د ښځو په سر کوي، پښتون خپله مېړنے دے او هم مېړني خلق خوښوي.

د پښتنو څۀ رښتونے لیکلے تاریخ نشته خو په زرهاو داسې نخښې نخښاني یې پرېښې دي چې کۀ سړے ورته ځیر شي نو ډېره زده کړه ترېنه کېدے شي ځکه چې د دې پاتې شونو هره تیږه ګویانه ده، ځنې ډېرې لرغونې پاتې شونې د یوناني دور نه په غوځه توګه بیلې دي، دا په ډول، جوړښت او خیال کښې د هند د اوړیسه ژوند ژواک او تهذیب ته ورته دي یعنې د بوتانو رنګ جوسه او ډول د نننې پښتون سره څۀ سمون نۀ خوري خو کله چې مونږه د بدھ مت او بدھ مت یوناني دور نخښو نخښانو، د بدها باچایانو او نورو خلقو بوتانو ته غور وکړو نو روښانه به شي چې دا د نننې پښتون انځور سره ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت خوري، داسې برېښي چې د پښتنو دا اوسنے غال او تشدد د بدها د يو اوږد سوله ييزه دور چار انګ او انګازه وي.

په نسلي توګه پښتون د يونانيانو سره اغږلے شوے دے خو دا نۀ ده معلومه چې د يونانيانو دا وړومبۍ جړه د چا سره پېوند شوې ده او هغه اولنے خلق څوک وو؟ خو زۀ په دې لړ کښې بېخي فکرمن نۀ يم او نۀ دا اندېښنه لرم چې پنځۀ زره کاله مخکښې د دۀ پېژندګلو څۀ وه.

دا پښتون د اسلام نه مخکښې بدھ پروره او د بدھ مت نه مخکښې هندو ؤ، زۀ نۀ پوهېږم چې دے د کوم ډول بدها پېروکار ؤ ځکه چې د هغه په زړهاو انځورونه او بوتان دۀ رغولي وو، څنګه چې پښتون ښۀ ويشتونکے او کوټيږ سرتېرے دے دغسې دومره ډېر خپلواکه دے چې د چا استاځګر ملاتړ جوړېدے شي او هم دا لامل کېدے شي چې وتلے بوت توړنے وو خو ښۀ بدھ پرست نۀ ؤ.

پښتون هر څوک کۀ دے نو وي به خو يهودي بېخي نۀ دے، يهوديان خپلو بچو ته د جنګونو، مړانو، مرګ ژوبلو خبرې نۀ کوي، دے کېدے شي د هاغه ټولو نسلونو يو ګډ نسل وي کوم چې د اسياء د زړۀ نه وخت په وخت هند پلوو ته راغلے دے، لکه ترک، يونانيان، ايرانيان او منګول او دغسې هر نسل خپله خپله برخه د خوي بوي، رنګ جوسې، مذهب او مينه ناکو سندرو په رنګ پرېښې وي، د دۀ پنځ او مزاج لکه د دۀ د جامو، د دۀ د شان غمازي کوي، د دۀ جنګ خوښ وي خو سپاګري نۀ، ساز او اواز سره مينه کوي خو سازګرے ښايي نۀ شي، دے مهربانه او زړۀ سواندے دے خو چاته يې څرګندوي نۀ، د دۀ تاد او خيالونه دواړه هېښنده دي، وينه او کپرۍ دواړه تودې لري خو ناچاره دے او کۀ چرې يهوديان داسې وي نو بيا پښتانۀ هم يهوديان دي.

د پښتون د پېژندګلو دپاره دا اړينه خبره ده چې د تېر په ځائے نن باندې غور وکړے شي، دے کۀ يهودي دے او کۀ يوناني، دا په خپل ځائے خو ستا دا ګاونډي داسې پنځ او کردار لري چې يا خو به دے زړۀ پورې يار او يا د سر دښمن وي، د ښادمنۍ او خوښۍ څۀ وسيله نۀ لري چې دا د دۀ د ټولو نه غټ ميراث هم دے او ستره ناکامي هم.

کلي والي سندرې

کلي والي سندرې د يو ملت روحاني انځور وي خو دا اړينه ده چې دغه ملت لرغونے هم وي او رښتونے هم، يو رښتونې انګېرنه لرل دومره د مړانې کار نۀ دے، ډېر ګران کار د دې څرګندونه ده او په ځانګړې توګه د هاغه چا دپاره څوک چې ډېر مهذبه وي، کله چې رواج د رغښت شيان شي او سترګې د اورېدونکي مخ ته د خپلې مينې د مخ نه په غور کاتۀ شروع کړي نو دا هاغه وخت دے چې يو قانون په ساز، جذبه په اخلاقو او خواهش په مينه واوړي، اريان مۀ شئ کۀ تاسو ته د پښتون سندرې خونکارې، لغړې او ابغې نېغې ښکارې دا ځکه چې دے په يوه لرې دره يا ورکوټي کلي کښې يواځې او ځانله په لرغوني شاړ ښېر چاپېريال کښې ژوند کوي او د څۀ راتلونکې پېښې (مرګ ژوبله) په اندېښنو کښې دومره بوخت دے چې د ځان د پرمختګ او ودې سوچ ترېنه هېر دے.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې تاسو د دېر سیمې ته بوځم، دغلته دې مونږ پلوو ته راروان دے چې په رنګ جوسه، ډول ډال او لوړتیا برابر سړے دے، ویښتان یې اوږدهٔ اوږده، غـوړ، ږمـنځ کـړي او د رېښـمو سـور رومال یې تړېنه تاؤ کړے دے، داسې برېښي لکه د باچا په سر تاج، سترګې یې غټې غټې تورې کړې دي، په غوږ یې ګل ایښودے دے او شونډې یې په دنداسه ډوبې سرې کړې دي، په لاس کښې یې ستار او په غاړه کښې ټوپک دے چې تر څو پورې تا د هغهٔ سترګو ته جوخت جوخت نهٔ وي کتلي نو تهٔ به وایې چې ګنې څوک ښځونک دے، سترګې یې رنې، د سړیتوب او نرتوب نه ډکې، وېره نهٔ پېژني خو ژوند دومره نهٔ لري چې مرګ وپېژني، دے په دې سرو شونډو او تورو سترګو خپل سر داوتا ږدي، د پښتنې قبیلې دا نر بچے په ډاګه مخامخ جنګ کوي او د څهٔ شاته کېږي نهٔ، د وېرې په وخت خاندي او سندرې وایي. راځئ چې د دهٔ سندرې ته غوږ شو.

اے چې قت په قت ګلونه دې په سر کښې
ایښودي دي او په سترګو کښې هم
اے زما مینې! تهٔ لکه د نرګس هسې ښکلې یې
اے زما د مینې خزانې
تهٔ زما ژوند، زما روح
او غرنے ګل لاله یې
تهٔ زما د سهار ستورے
لکه د کمبر ګل
د غرهٔ د سر سپینه واوره
ستا خندا لکه د ځاو
ستا خبرې لکه مابنامے باد

اے زما د ګلو لښتې چې په سترګو کښې یې
درله د سپوږمۍ هسې رڼا اچولې ده
اے زما بلبلې راشه او زما په زړهٔ کښې اباده
شه

ښکته د سیند سره پرتو پټو نه چې د جینۍ په خـوږ اواز سـره سـندره اورېـدلے کېـږي او ښـکاري داسې چې دا ګنې په پټو کښې ولاړو ونو ته ګویانه ده او وایي چې:

اے په ما مئینه!
ماله دا یلم په سر باندې یوه جونګړه جوړه کړه
چې زهٔ ورته لکه د زرکې په ګډا ګډا راشمه

دا د مینې داستان د غه شان په سندرو او ځوابي سندرو شروع شي، بیا هلک څوک مېنځ ته کـړي چې د دهٔ مور پلار د دې داستانه خبر کړي، داسې وګڼه چې هر څهٔ په خبر سره ترسره شـول او د جینـۍ پلار ګنـۍ غـاړه کېښـوده خـو داسې کله کله کېږي، د جینۍ مور د وادهٔ نېټه ورکـړي چـې دغسـې دا زرینـه زرکـه هلـک تـه وسپارې، د هلک د غـاړې جینکـۍ په ښـکلو ښائسـته جـامو کښـې د نکریـزو د تـال سـره د جینکۍ کور ته روانې وي، په لاره تمبل غږېږي او د تمبل په تال سره سندرې وئیلې کېږي.

زلمے د ننښتر ونې هسې دنګ لوړ دے
او ناوې د ګلابو هسې غونچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې په سر زرين شال
او په زنه يې شين خال

دغسې د دوي دواړو وادۀ وشي او دواړه سره يو ځائے ژوند کوي او دواړه په دې پوهېږي چې د دوي دواړو يو ځائے اوسېدل تر ډېره وخته دپاره نۀ دي او ډېر زر به د بېلتانه لښکرې دوي د يو بل نه جدا کړي. يوه ورځ دے د کوره بهر ته ووځي او بيا چرې هم پستنه نۀ شي، د خپلو همېښته او هم نسله خلقو له لاسه په سپين مېدان په ګولو غلبېل کړے شي او ومري، د دۀ ښځې ته دوه ګړۍ خوشحالي، دوه بچي او د ټول عمر غمونه پاتې شي، هغې د خپل مېړه ټوپک او ستار د خپلو زامنو دپاره سمبال ايښودے وي، کله کله چې په ماښامي کښې ورته د مينې سندره را په زړۀ شي نو سترګې يې ډېرې درنې شي خو اوښکې د زړۀ دننه وساتي، هغه خپل مشر زوئے د ځان پورې راجوخت کړي ځکه چې دے په رنګ جوسه کښې پلار ته تللے دے او د کشر زوي خندا يې د پلار هسې ده. په ماښام چې د انغري غاړې ته کښېني نو وړومبے د خپلو زامنو سترګو ته وګوري او بيا د هاغه خالي ځائے ته نو زړۀ يې خور اور لاړ شي، زمونږ پلار د چا په شان ؤ؟ هلکان پوښتنه کوي، هغه زامنو ته دا نۀ شي وئيلے چې هغه لوئے ډاکټر، فلاسفر يا عالم ؤ، ورته وايي چې هغه ستر انسان او مېړنے جګړن ؤ او بيا ورته د هاغه جنګ سندره واوروي کوم جنګ چې ملېزو اليزو ته ماتې ورکړې وه، د دوي پلار هم په دې جنګ کښې د دريو وروڼو او پنځو تربورانو سره وژلے شوے وو.
نور بيا

بجلي او بحران

بجلي دے هم بحراني شے يعني بجلي او بحران لازم و ملزوم دي، آبله شپه ټوله شپه بجلي نۀ وه او په نيشنل ګرډ کښې داسې خرابي پېدا شوه چې ټول ملک يې په تورتم کښې وساته، زمونږ د بجلۍ مثال د ماشوم دے، دا ماشوم چې په خپلو پښو ودرېږي نو زمونږ د نوي نسل زندګي به هم شايد چې خزان وهلي وي، قسما قسم افواه ګانې خورې شوې وې چې د دې ملک خلق مار خوړلي دي، اوس د پرې نه وېرېږي خو دې کرشماتي پېښې يو بل شک پېدا کړو، هغه دا چې يوائې بجلي نۀ وه مړۀ شوې لکه چې د ټولې مشينرۍ نه ورو ورو ساه ووځي، دا پرې يا سيادلي راغلې وه او يا بې هوشي خو کۀ د لوډ شيډنګ سره سره دغه مشينري د بې هوشۍ سره هم دغسې په لويه پېمانه بلده شوه نو ښۀ به وي چې خلق په دې نارمل موسم کښې د ګرمۍ سره ځان بلد کړي ګني اوس ځنې کارونه په احتجاجونو او دهرنو هم نۀ کېږي، هغه د ډاکټر اسرار خبره چې:

خلقو د ښکلو سره ضد مۀ کوئ
ځنې کارونه په پښتو نۀ کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه برخه

دا ډېره سپېره سره
او د پسرلي وروستۍ ورځ وه
کله چې حکیم خان او د هغه مېړنو ځوانانو
د علیزو قلا فتح کړه
استازے راغے
په یو پښه کوز په کور
کلي په کلي وګرځېدو
او د ملېزو خلقو ته یې د جنګ کولو غږ ورکړو
سړو ټوپکو ته لاس کړو
مېرمنې په دعاګانو سر شوې
میاندو چغې سورې جورې کړې
سړو خپلو بچو ته وکتل
چې په ځېلمه ډاګه کښې یې لوبې کولې
غاښونه یې چیچل
او ساړۀ اسوېلي یې وکړل
ورور د ورور سترګو ته وکتل
چې څنګه انګېرنه لري
مېرمنو ژړل
او میاندو چغې وهلې
سړي لاړل
ماشومان د وړو وړو زړونو سره
په ژړا انګولا سر پاتې شول
چې پلاران، ترونه او ورونه یې یادول
او د میاندو او مېرمنو ژړا واوېلا به
لا نور دوي په چغو کړل
خو واړۀ په دې هر څۀ نۀ پوهېږې
سړي د ارزو په دره ورتېر شول
د ناروکۍ سر ته وختل
د خندا خوشحالۍ سندرې یې وئیلې
چې سبانے مرګ د نن په ټوقو ټقالو کښې هېر کړې
د علیزو باچا
خپل نیازبین زوي ښکل کړو
چې د باچا یو اځنے زوئے ؤ
هغه نر، ځواکمن او غضبناک وو
زۀ له ټولو زیات غاوره او ځواکمن یم
او د هیچا زور او غرور زما مخه نۀ شي نیولے
زۀ به دوي ټول په ګولو سورې سورې کړم
د ملېزو سړو
په مرګ پورې خنداګانې کولو
او باچا پورې ملنډې
لښکر روان شو
سندرې یې وئیلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ او ژوند
جنت دوزخ
ونو، ګلونو، اوبو، چینو
او حورو
دا هر څهٔ د خدائے شان دے
زمونږ ستاینې او سندرې
او مرګ ژوند هر څهٔ تا لره دي
او ستا دپاره جنګېږو
کمزوري ژاړي او
چې څوک جنګېږي هغه جنت ته ځي
او حکیم خان
په اس سور شه
او په ځوانانو یې غږ وکړو
اے د نرانو نیکونو او پلارانو بچو!
اخر هاغه ورځ راغله
دا هاغه ورځ ده
چې وښایئ
چې تاسو جنګ لره پېدا یئ
او رښتوني یئ
او دا ورځ ستاسو نه
ستاسو د ینې، خوبونو، ژوند او ځوانۍ غوښتنه کوي
سندره شئ او د اسونو واګې راکاږئ
د حکیم خان دپاره لاسونه پورته کړئ
چې ژوندے ؤ نو سندره ؤ
او چې مړ شو نو مینه
او د شاهي مردان نوم یې وګټلو
هغه د خپلو سرو نه مخکښې شو
جنګ وشو، وینې وبهېدلې
قلا ونیولے شوه
باچا ووژلے شو
او حکیم خان د هغهٔ ښځې خپلې مېرمنې کړې
او وهٔ سوه جنازې پورته شوې
ماشومانو منډې کړې
چې هغوي ووینې
چا چې د دوي دپاره خوشحالۍ او خنداګانې راوړې

پښتون د نرم زړهٔ لرونکے دے خو نرم زړهٔ یې په کړاک او کانیز تن کښې پټ ساتلے دے، دے دومره ښهٔ او مېړنے جنګیالے دے چې په دې بابله د زړې نه زره کمزوري هم چاته نهٔ ښایي، وایي چې مهٔ دومره خوږېږه چې څوک دې وخوري او مهٔ دومره ترخېږه چې څوک دې وتوکي. دغسې خپل خوا ږهٔ یې په پښتو کښې رانغاړلې دي او دا یې د ځان ساتنې سوچه، نږه او ساده لار خوښه کړې ده، د دهٔ غال وړې پنځ، ځواکمنې او نرم زړهٔ سره داسې بې جوړه او بې ډنګه دي چې د ټیکاؤ ژوند تېرولو دپاره ښېخې مناسب نهٔ دي البته د جوله ګرۍ او شاعرۍ دپاره ډېر جوت دي، هغه خپل مخ تریخ او بوزه ځکه ساتي چې درنه خپلې پستې او نرمې سترګې پټې کړي، په کتو کښې سوختمن ښکاري خو چې ښځې پسې یې په ژړا ووینې نو دا به دې هېر شي.

د دهٔ مور پلار د دهٔ پالنه او روزنه د ځان په شان سخته او کړاکه کوي، ورته وایي چې د کوږ کوږې سترګې ډېرې ښکلې دي خو هوا د باتور دپاره پېدا ده نو ځکه دا ملالې سترګې دې پټې کړه، پنجې دې لکه د باتور رااوباسه خو کله کله په مانښامي کښې د ژوند ټولې سختۍ هېرې کړي او لکه د کوږ کوږې کوکو شروع کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اے د ګلونو په څېر ښکلې!
سترګې دې د پستو رڼاګانو ډکې
شونډې دې نشې نشې
چې روغ سړے لېونے کوي
اے خدایه! تا ورکړه انسانانو ته
رڼا او سندره
او وردې کړو زما مینې ته د خندا په ځائے
د سپینو او سرو ګلونو بڼ
او تا ورکړو
مینې له د سمندر هسې زور
او د باچا هسې زړۀ
تا ولې ورکړو ساز تا اواز او رنګ
او د دعا هسې اثر؟
ماله دې د غمونو او ارمانونو دنیا راکړه
زما زړۀ دې له مینې ډک کړو
د مستۍ او حېرانتیا نه
او بیا دې هغې له خوبولې سترګې ورکړې
ښائست او قرار
چې کله د سپوږمۍ هسې ځلېږي
کله د تورنګي هسې خوارېږي
کله له طمعو او خوبونو ډکې
اے د دوزخ، قیامت او دردونو خدایه!
اے د کړو وړو ویښتو، ملغلرو او سندرو خدایه!
اے د مینې، ښکلا، ځوانۍ او لېونتوب خدایه!
اے د پرپرک هسې مینې او د ګلونو هسې خوبونو خدایه!
د نرګس، ګل لاله او ګلابو خالقه!
او د باد سبا، ساز او مینه
نو تا بیا ولې د ښائست نه
د خاورو دا ښار اباد کړو؟
او تا ولې ورکړو مینې له
د ځان هسې رڼا او سندره؟

دا غریب (پښتون) د مُلا په خبره دومره نۀ پوهېږي څومره چې زۀ د دۀ په خبره پوهېږم.

ما خو تاسو د دۀ د سندرو په معنٰي پوهه کړئ خو د دې په سُر او تال نۀ، کوم چې د دې بنسټیز توکي دي، تاسو د دې په لوستو باندې هله پوهېدے شئ چې کله دا ووینئ او واورئ، تاسو د دې په یو بېت هم پوهېدے نۀ شئ تر څو پورې چې پرې ګوتې رانه کاږئ او د اننګو سره یې ونۀ مښئ دپاره چې د دې په ژور، پېچلي او پوست سوري باندې پوهه شئ او جوړ یې کړئ. په رښتیا کۀ تاسو د پښتون سندره اورېدل او پوهېدل غواړئ نو بیا تاسو له پکار دي چې په ماښامي کښې د یو سیند غاړې ته لاړ شئ، څۀ وخت چې جونې له ګودره اوبۀ وړي او ځوانان د دیدن په تمه د ګودر نه ګېر چاپېره پیرونه خوري، دا د دې ځوانانو دپاره د شرابو د نشې نه کم نۀ وي.

ما تاسو ته د پښتون کلي والې سندرې او یوه عامه زړه قیصه تېره کړه چې په وادۀ او ماشومانو باندې تمامېږي، مینه او وادۀ د دۀ د روایاتو مهمه برخه ده، د پښتون دپاره مئینتوب او وادۀ تړلي او پېیلي دي، هیڅ یو پښتون د وادۀ نه سربېره د مینې سوچ نۀ شي کولے او کۀ چرې داسې څوک وکړي نو دا د سر په بیعه وي او نو ځکه د پښتنو د مینې ټوله شاعري د دې نه ګېر چاپېره ګرځي.

کۀ تۀ روایات مات کړې نو په دنیا کښې کۀ تۀ چرته هم اوسېږې خو ټولنه به درپسې لټون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ستاینه به دې کوي، څوک چې بُتان ماتوي سړے د هغه پرستش کوي او ځان د بُت خانې ساتنې او عبادت ګزار ګڼي.

یو پښتون سړے د خپلې لور خاوند وژني خو بیا هم د مینې ستاینې وایي، تهٔ به ومنې چې دا ډېره هېښنده رویه ده خو ستا د دې رویې نه زیاته هېښنده نهٔ ده چې غل په سولۍ خېژوې او د باپاري مرسته کوې، دا د سړي روحیه ده چې عیسیٰ سولۍ خېژوي او پیلېټ تا د خوړنې بلنه ورکوي خو کله چې سندره وئیل شي نو دا بیا عیسیٰ نهٔ وي چې پېلیټ د قانون دپاره څوک د مینې سندره نهٔ وایي او نهٔ چرې یو شاعر د هاغه ښځې دپاره د مینې سندرې لیکي چې د کومې ښځې لس بچي وي.

پښتانهٔ هم ستاسو غوندې انګېرنې لري خو کهٔ تاسو جبل خوښوئ نو دے کارتوس خوښوي، ستاسو او د دوي احساسات او انګېرنې یو شان دي خو د پښتون څرګندونې ځواکمنې او طاقتورې دي، ځکه چې دے خپله ځواکمن او غریب دے، دے خو پیلېټ تا مړه خوړیزه نهٔ شي ورکوے بس یو چک ډوډۍ ورکولے شي، خو کله چې د مینې سندره بولي نو سترګې یې ستاسو غوندې د مستۍ او خوب نه ډکې شي، ځکه چې مینه او خوبونه لکه د شرې او ښاپېرو هر ځائے دي.

یوه پېښه

د پېښور په سیمه کښې د ژمي شپې تکې تورې، اوږدې، خوندناکې، یخې او دګنګوسو نه ډکې وي، دا ډېره ښهٔ لګي چې سړے د اور په غاړه ناست وي، لمبو ته ګوري او خپلو خوبونو له رښتیا لټوي. زهٔ د نور کله غوندې د اور غاړې ته ناست وم او په اور مې لرګي اړول راړول چې په دې کښې مې د خپل زړهٔ پورې دوست مرتضیٰ خان د راتلو غږ تر غوږو شو او د لرې نه یې اواز پورته کړو: یاره! چرته یې؟ راځه راځه زهٔ دلته کښې یم، ور مې ورته لرې کړو، د هغهٔ دواړو ټوپکمارو راته سلام وکړو او بیا غاړې ته شول، زهٔ او مرتضیٰ خان دننه لاړو او کښېناستو، دے نرے پرے او د کچ نه لږ زیات لوړ ؤ، د هغهٔ سر غټ، تندے پلن او زنه یې کونجنه وه خو کوم څیزونه چې د هغهٔ په مخ کښې ډېر په ډاګه او ښکاره وو نو دا د دهٔ نهٔ غلې کېدونکې ورکوټې خولهٔ، خونکارې شکمنې سترګې، د څیرکتیا نه ډک غټ سر او غاړې ته پرته تماچه، جامې به یې ډېرې پاکې نهٔ وې او لاسونه به یې خیرن او غټ غټ وو، د سړي زړهٔ به نهٔ غوښتل چې دے دننه راشي خو زما زړهٔ د هغهٔ سره ؤ، ور به مې ورته پرانستو ځکه چې مونږه د نیکونو راسې د یو بل دوستان وو.

مرتضیٰ خان د غاوره خان مشر زوئے ؤ او ددې غرور ساتلو دپاره دهٔ ډېر په وړوکوالي کښې سړے وژلے ؤ چا چې د دهٔ د پلار سپکاوے کړے ؤ. د دیارلسو کالو په عمر کښې مفرور شو، د دېرشو کالو ؤ چې ونیولے شو او څوارلس کاله یې د هند په زندانونو کښې تېر کړل چې د زندانه راغلو نو په ملي غورځنګ کښې یې ګډون وکړو او بیا جېل ته لاړو. دے په جېل کښې د ټولو نه تورن او بدنام بندي ؤ ځکه چې دومره زوړ او کمزورے ؤ چې سخت او کړاک کار به یې نهٔ شو کولے، کهٔ څهٔ کار به

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کولو نو هغه هم د خپلې خوښې، د جېل خانې چاروا کې يې پوزې له راوستي وو، هغه د ننه راغے او د اور غاړې ته زما مخامخ کښېناستو، ما ترېنه پوښتنه وکړه:

کمانډره! ژوند څنګه دے؟

هغه په ۱۹۳۰ء کښې سُرخ پوش (خدائے خدمتګار) کمانډر ؤ، هغهٔ په اور باندې اوږد نظر واچولو او ګويانه شه:

زهٔ اوس دومره زوړ شوے يم چې د ژوند په معنٰي پوهه شوم.

ما د هغهٔ شکمنو سترګو ته وکتل، دا نېغې او خوبولې وې، هغهٔ زهٔ يو دوست او ملګرے منلے وم نو ځکه يې شک راباندې نهٔ کولو، ما ترېنه پوښتنه وکړه، کومه چې به ما هميشه د هغهٔ نه کول غوښتل،

دا راته ووايه چې د مخرورتيا په ورو ستيو ورځو کښې تا خپل زړهٔ پورې دوست عطا ولې وژلے ؤ؟

هغه زما سترګو ته جوخت جوخت وکتل چې ځان ډاډمن کړي او بيا اور ته،

عطا ما د خپل ترهٔ دپاره وژلے ؤ ځوک چې زما اوس هم ډېر بدې شي، تاته معلومه ده چې زهٔ دولس کاله ياغي وم او ماسره به د مخرورانو لويه ډله وه چې د شپې به يې په کلو او لارو ډاکې اچولې او د غلا مالونه به يې ماله راوړل، ځکه چې د هغوي د چائے ډوډۍ او ټوپک تماچې بوج زما په غاړهٔ وو، له دې امله زهٔ د ترهٔ ډېر خوښ وم، په دا رنګ ورانکارو کښې به يې زما ډېره ډاډګيرنه کوله او سپوږ به يې راکولو او د دې په بدل کښې به ما د هغهٔ دښمنان کېمنډل، هغه ډېر لالچي ؤ، زما په وجه به پېرنګي سرکار او د کلي خانانو د هغهٔ ډېر درناوے کولو خو په دې هر څهٔ باندې زهٔ ډېر وروستو پوهه شوم، زما دا خيال ؤ چې ترهٔ په ما مئين دے ځکه چې زهٔ د هغه وينه او وجود يم، زما پلار د دهٔ ورور دے او ما چې به څهٔ کول نو ډېر په مينه او اخلاص سره به مې کول.

د ژمي په يو يخ مابښامي کښې ما پسې زما پټغالي ته استازے راغے چې زهٔ دې د خپلې ابۍ پوښتنې دپاره د هغې کور ته لاړ شم چې هلته ورسېدم نو درنګ شېبه وروستو مې ترهٔ هم راغے، راتلو سره يې راته يوه لويه قيصه تېره کړه چې عطا څنګه زما د دښمنانو سره زما د وژلو باندې تړي، هغه ما له په پېښو پربوتو او په ژړا شو چې ما بچ کړه او د خپل خاندان غرور او درناوے وساته، ما چې د هغهٔ اوښکو او رپېدونکو لاسونو ته وکتل نو چورلټ مې انکار وکړو، دې خبرې سره زما تندار مينځ ته راودانګل خو نهٔ هغې ژړل او نهٔ يې لاس ريږدېدل خو سترګې يې د اسرې او سوالونو نه ډکې وې، زما نه يې پوښتنه وکړه کهٔ چرې زما د سترګو د وړاندې ځوک زما د پلار ورور مړ کړي نو؟ هغې زياته کړه چې ترهٔ دې زوړ بوډا سړے دے او تهٔ له خبره ځوان او تکړه يې، تهٔ به د خپل خاندان دا پور نهٔ ورکوې چې تهٔ يې زېږولے، لوئے کړے او دومره نوم يې درله درکړے دے؟ ستا پلار عبدالله خو چرې پاتې نهٔ ؤ راغلے، هغه خان پېدا ؤ د خانانو غوندې يې ژوند کولو او خان غوندې مړ شو.

دې خبرې اورېدو سره زما خود لاړو او د عطا د وژلو نيت مې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه دي مړ کړو؟، ما ترېنه پوښتنه وکړه، هغه خو ډېر زورور، زړور او بې رحمه سړے ؤ، هغه څو واري د سرکار او د خلقو د قانون د ښکېل نه وتلے ؤ.... عطا زما ډېر بدي شو ګو چې هغۀ په رنګ جوسه او ليدو کتو کښې ډېر ښکلے وو او خلقو به د هغۀ د بهادرۍ او نرتوب په لارو کوڅو کښې ستاينې کولې خو دۀ زما د هم جومات بوډا پلار وژلے ؤ، هاغه وخت زۀ وړوکے وم او دومره نۀ پوهېدم په دې بوډا سړي باندې د مرګ بدل پاتې وو، څۀ چې دۀ په ځوانۍ کښې کړلي وو هغه عطا په خپله ځوانۍ کښې لوَ کړل، د پښتون سړي د وينې تويولو نه سربېره په بل څۀ د بدل تنده نۀ سړېږي او خوا يې هله سړه شي چې وينه وه بيوي، د دۀ دپاره څۀ شيان داسې دي چې د خپل ژوند نه ورته زيات خواږۀ وي او ځنې داسې هم دي چې هر څۀ سره سره پرې خپل ژوند هم داؤ کوي، په ځوانۍ کښې دا بوډا سړے ډېر مست او زورور ؤ، کمزورے او غريب خلق به يې تنګولو او د هغوي رښتې به يې د پښو لاندې کولې خو وخت تېرېدو سره کمزورو خلقو عطا پېدا کړو، هغه چې زلمے شو نو پوهه شوه چې زما مور او وروڼه ولې د کوزو سترګو ژوند تېروي، هغه د بوډا سړي د وژلو فېصله وکړه، ځکه چې دا د کوزو او ټيټو سترګو ژوند تېرول يې خوښ نۀ ؤ، هغه دومره ښکلے او ځواکمن ځوان ؤ چې شرم ته غاړه کېږدي، ټوپک ته يې لاس کړو او په ډز سره يې شرم تس نس کړو، سترګې يې او چتې کړې او خلقو ورته درناوے ووې خو زما بدي شو، ځکه چې ماته د بوډا سړي تېرې کړنې او تاريخ نۀ ؤ معلوم، زۀ د هغۀ او د هغۀ د ښځې د سپينو وېښتو او مهربانه رويې نه متاثره وم او د دۀ د تاريخ نه بېخي ناخبره وم، ټولنه سرکښه خلق ډېر خوښوي او چې د عطا غوندې ښکلے او بهادر وي نو بيا خو يې په سر سترګو ګرځوي، د زړو بدي شو خو د ځوانانو نښان وګرځېدو، يوه ورځ هغه زما د نيکۀ ژرندې سره مړ پروت ؤ او د کلي خلق د هغۀ د ليدو دپاره ورمات وو، زۀ هم ورغلم، دغه وخت زما عمر دولس کاله ؤ، ځنګه چې هغه مړ شو نو خلقو د هغۀ جرمونه او بدۍ په ګوته کول شروع کړل او د هغۀ په ځائے يې د مرتضې د سندرو سر اړولو، دغسې ما هم ځکه چې هغه زما د دوست د پلار د مرګ بدل اخستے ؤ.

نور بيا

غمرازي

دا خبر د اې اېن پي ګومل ځانګې ټانک کارکنانو راکړے دے چې د ضلع ټانک ګومل ځانګې د سرګرم کارکن رحمت شاه قرېشي داجي حاجي فضل شاه قرېشي د اتياؤ کالو په عمر کښې په ۱۲، ۰۴، ۲۰۱۳ء وفات شو. لوئے خدائے دې هغه وبخښي او غمژنې کورنۍ ته دې د زړۀ صبر ورکړي. آمين.

مونږ د "پښتون" اداره د رحمت شاه قرېشي او د هغۀ د غمژنې کورنۍ سره په دې دروند غم کښې برابر شريک يو، لوئے الله دې هغه ته په جنت الفردوس کښې مقام او غمژنې کورنۍ ته د صبر او زغم توفيق ورکړي. آمين ثم آمين.

اداره

درېمه برخه

ډېر وخت لا تېر نۀ ؤ چې مرتضٰي مې په هتکړو او بېړو کښې بندیوان ولیدو، د پولیس یو لوئے ګارت (پولیس پارټي) چې د کلي د خلقو مرسته هم ورسره وه، ټوله شپه ډزې وکړې خو اخر ونیولے شو، چرته مرتضٰي، د هغۀ دوه ځلور ملګري او چرته سرکار، چې کله هغه او د هغۀ ملګرو سره کارتوس ختم شو نو ټوپکې یې کوهي ته ارتاوې کړې او د ورځې په رڼا کښې یې پولیس ته ځان ورکړو، کۀ په تیارۀ کښې یې ځان ورکولو نو د دوي د وژلو وېره وه ځکه چې دښمنانو یې پولیس ته بډې ورکړې وې.

په اول وار ما دے په هتکړو کښې لیدلے ؤ، د پولیس ګارت ترېنه مخکښې وروستو روان وو او مرتضٰي او د هغۀ ملګري په مینځ کښې، هغوي یې په ټول کلي کښې وګرځول او راته یاد شي چې هغه په ټول ګارت باندې شربت هم څښولے وو، ما به په غرور او ویاړ سره خپلو همځولو ته وئیل چې دے زمونږ خپلوان دے، مرتضٰي خان او د هغۀ ملګري تاڼې ته بوتلے شول، وروستو بیا جېل ته او اخر کښې عدالت ورته د شلو کالو سخته سزا واوروله.

ډېر کاله پسته کله چې مرتضٰي د بند نه راغے او زۀ د سکول او امریکن کالج نه فارغ شوم نو ما دے ولیدو او دواړه د چوتي یاران شو، زما د هغۀ د مرګ ژوبلې، شوکو ډاکو خبرې خوښې وې او ما به ورته د اروپا د دنګو دنګو لوړو ودانیو، د فرانسیسي جینکو او هسپانوي هلکانو خبرې کولې.

ښه نو تا عطا څنګه ووژلو.

ډېر اسان، هغه جواب راکړو. د عطا په کلي کښې ډېرې دښمنۍ وې، هغه به هر کله زما نه مرسته او کومک غوښتو چې زۀ په دښمنانو وژلو کښې د هغه لاس امداد وکړم، یوه ورځ سهار وختي درې بجې مونږ د خپل پټغالي نه رااوتو چې کلي ته راشو او سړے مړ کړو، ما سره به هر وخت دوه ټوپکمار وو خو عطا به یواځې ګرځېدو، ځکه چې ناچاره ؤ او نوکران یې نۀ شو ساتلے، څنګه چې د مخرورانو دستور وي چې د شپې ځان ځانله روان وي او د حملې یا ګزار کولو په وخت راغونډ شي، مونږه چې ستاسو جرندې خوا تا رااورسېدو نو دغه ځائے ترېنه زۀ د دمې کولو په بهانه ډډې ته شوم، عطا زما نوکرانو سره دا خبرې کولې چې سړے به څنګه وولو چې په دې کښې ډز شو او ورپسې بل ډز او دغسې عطا په وینو کښې لت پت مړ پرېوت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږه په کندو کپرو پنځهٔ میله په یو سا منډه ووهله او خپل پټغالي ته مو ځان ورسولو.

خو دا تاسو تښتېدئ د چا نه، ځکه چې عطا مړ ؤ او تاسو پسې د چا زغل نهٔ ؤ؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تاته معلومه ده چې هغه ډېر زړور، زورور او ناتاري سړے وو، هغه مړ شو خو ما نهٔ منل چې ګني هغه مړ دے، کهٔ رښتیا درته ووایم نو دا زمونږ منډه او تېښته د عطا د مړي (لاش) نه وه.

ګویا تهٔ د هغه نه وېرېدې؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تهٔ خبر یې چې زهٔ یو د ناروغتیا نه وېرېږم ځکه چې ناروغه او رنځور بنده ډېر بې وسه وي او ټول دارومدار یې په نورو خلقو وي خو دا هم د چا نه پټه خبره نهٔ ده چې هر یاغي او مغرور سړے د هر چا نه وېرېږي، ځکه چې په دهٔ باندې د خلقو بدلې پورې وي، ما په عطا باندې باور نهٔ کولو ځکه چې کهٔ چرې هغه زما ترهٔ وژلے شي نو ما هم، کهٔ خبره دې ځائے له راشي چې ځان خوږ دے او کهٔ بل نو څرګنده خبره ده چې بنده د بل سرې په مرګ چاره راکاږي. زما ترهٔ زهٔ د داسې وختونو سره مخامخ کړم چې اخر عطا مې ووژلو، په دې ټوله لانجه کښې بې زما د ترهٔ د چالاکۍ نه بل هېڅ هم نهٔ ؤ. دې خبرې سره هغه راښکلې شو او د هغهٔ خړې سترګې د سوخت او پښېمانۍ نه ډکې شوې، ما دا اراده کړې وه چې دا خپل ترهٔ مړ کړم خو چې د جېله راغلم نو یو خو هغه ډېر بوډا او بل زهٔ د سُرخ پوش سیاست په لانجه واوختم.

هغه بړک بړک په خندا شو، اوږې یې وشنلې او راته یې ووې کهٔ ما هغه نهٔ وژلو نو بیا به هغه زما ترهٔ وژلو، دا خبرې پرېږده دې ستار له دې لاس کهٔ او یو نغمه راته واوروه.

پنځ ډېر بې رحمه وي او د چا د خوبونو او ارمانونو خیال نهٔ ساتي، ژوند ډېر سخت، کړاک، هوار او کانیز وي، کوږ کوږې په کتو کښې ډېره ښکلې لګي او زړهٔ پورې سندرې وایي خو ژوند او زور په باتور او د هغهٔ په پنجو کښې وي، زهٔ پېدائشي باتور یم او ځکه باتور خوښوم، کهٔ چرې د کوږ کوږې داسې نهٔ وي خوښه نو دا د هغې خپله سودا ده، دا دنیا د وړو وړو مرغو او مارغانو په ځائے بازونه او باتوران زیات خوښوي، ما د مرتضیٰ نرو نرو شونډو ته وکتل او اتفاق (یوون) مې ورسره وکړو، ځکه چې هغه دومره ډېره موده غارندویه پاتې شوے ؤ چې د هغه دپاره په کمترو کوږکوږو، مازیګرونو، رنګونو او رڼاګانو پوهېدل ګران وو.

د ښاپېرو قیصه

پخوا پخوا په خالون کښې یو ډېر ښکلې ښاپېرې ژوند کولو، دا ښاپېرے د خالون د قبیلو واکمن ؤ او هم دغسې د دهٔ پلار نیکهٔ هم د دې قبیلو واکمن پاتې شوي وو، د دې ښاپېري وادهٔ د یوې داسې ښاپېرۍ سره شوے ؤ چې په ګرده نړۍ کښې یې د ښائست ثاني څوک نهٔ ؤ، هغه د ګلابو د غوټۍ هسې نرمه، پسته او وړمنه وه، د هغې بدن او شونډې دواړه نرۍ پرۍ او نازکې وې، ګوتې یې اوږدې اوږدې، ښکلې، نرۍ وې او اواز یې لږ ډوب، پوست او خوږ وو خو څهٔ چې په هغې کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کچه ښکلې ؤ او دا يې بې ساره جوړه کړې وه نو دا د هغې غتې غتې پړکېدونکې سترګې وې او په دې کښې به د هغې خندنه روح او د هغې د دنیاګۍ رنګونه يو مخې په ګډا وو چې درناوے او ګرمي دواړه به پکښې وو. د دې د سترګو سورے د سور، هودي او زرين رنګونو نه ډېر زيات ژور او ډونګے ؤ، شهزاده ته به د دې جادوګرو سترګو انګېرنه هاغه وخت کېده چې کله به د لرې نه د غم او سوز نه ډکه سازينه د هغۀ تر غوږو شوه، د ښاپېري د دې احساس سره به د هغې د سترګو نه رڼاګانې، رنګونه او ګرمي لور په لور وغوړېده او د هغۀ په زړۀ کښې به ژوند، هيلو او ارمانونو داسې غزونې وکړې چې د دنيا په ګوټ ګوټ کښې به خورې ورې شوې.

د خدائے کارونو ته ګوره چې يو ورځ شهزاده د خوبه بېدار شو نو د شهزادګۍ سترګو ته يې وکتل او وې ليدل چې د هغې د سترګو ښکلا او رڼا دواړه په کمېدو دي، د درباري طبيبانو داروګانو، بوټو او دم درود پرې څۀ اغېزه ونۀ کړه او يو مخې د سترګو رڼا تتـه کېده، د شهزادګۍ په دې حال باندې د خالون د ټولو قبيلو خلق ډېر زهير او دلګير وو.

په داروګانو چې د شهزادګۍ څۀ ښېګړه ونۀ شوه نو شهزاده د دربار ټول هوښيار کسان راغونډ کړل چې په دې مسئله باندې غور وکړي، په دې هوښيارانو کښې يو شاعر هم ؤ چې عمر نومېدۀ، هغه ووې چې د دې رڼا دا برخه ده چې زمونږ له نظره به پناه کېږي خو ورکېږي نۀ او بېرته هاغه ځائے ته پستنه کېږي له چرته نه چې ووځي، څنګه چې د ساز يو کړنګ د خاموشۍ په لار خورېږي او هم دا خاموشي د ساز اواز رغوي، دا څۀ د خفګان خبره نۀ ده، هغه شهزاده ته مخ راواړولو او زياته يې کړه چې تۀ په دې درکړې شوي اواز باندې شکر ووباسه کوم چې د جنتي سندرو نه هم زيات خوږ او زړۀ راښکونکے دے او تا د يوې داسې ځړيکې په رڼا کښې عبادت کړے دے چې د کومې رڼا د سپوږمۍ او نمر نه بې بها زياته او پړقنده ده نو اوس تۀ د خپلو خوبونو نه رنګ، زړۀ نه رڼا راواخله او د دې په سترګو کښې يې وپوکه او داسې ستا ياد به هاغه نغمو ته جوسه ورکړي کومې چې د دې نه بهر ته راووځي.

څنګه چې شاعر خپله خبره سر ته ورسوله نو خليل نومي درباري راپاڅېدو او شاعر يې ډېر راکاږلو چې لوئے ګوته مار او جادوګر يې، ټولې خبرې دې کړې وړې او د خيال پرستۍ نه ډکې دي، هغه شهزادګۍ ته وکتل او ګويانه شه چې د خيالونو د دنيا به بهر ته راووځه، دا رښتيا دي چې تۀ د حورې شانې ښکلې يې خو په دنيا کښې نورې هم سترګې پړکېدونکې جونه ژوند کوي، زۀ به ستا دپاره د شميم له درې نه داسې جونې راولم چې ستا کور به لکه د اوړي د شپې د ګلبن غوندې روښانه کړي.

شهزاده دې خبرو اورېدو سره ډېر سوخت شو، په تونده پاڅېدو هغه يې د ږيرې نه جوخت راونيولو او داسې شڼ يې ورکړو چې ږيره يې ورله د مونډه کونډه راوويستله، هغه

ږیره لکه د هغهٔ د پوهې اوپره او ورسته وه، شهزاده ځان لږ سنبال کړو او حکم یې وکړه چې دا سړے د سترګو په رپ کښې د محل نه وباسي او دغسې خلیل استاذ خفه زهیر بهر ته لاړو او په تلو تلو کښې ورته د پلار دا خبره رایاده شوه چې مئینانو ته پند کول د بې عقله او بې سوله خلقو کار دے، دې خبرې سره هغه وګڼله چې زهٔ ناپوهه یم او د پوهې او دانش د دې احساس او انګېرنې سره لږ ډاډه غوندې شو، څهٔ درنګ شېبه وروستو د ځان خندنې سره ملامته ملامته کور ته روان شو چې د نیمګړو او خپسې شانې خوبونو سره اودهٔ شي.

د دې پېښې سره په دربار کښې د څهٔ وخت دپاره درنه خاموشي او چپ خور شو او دا ګونګي هله مات شو کله چې رحمان نومي بزرګ او ولي راپاڅېدو، شهزاده ته یې مخ کړو او په زغرنده او دروند اواز یې شهزاده ته ووې چې زما خبرې د زړهٔ په غوږو واوره ځکه چې دا خبرې زما خبرې نهٔ دي، هغه ووې چې د خالون نمرختیز لوري ته د سیند نه پورې خواته یو سړے اوسېږي چې خلق یې د سوالګري په نوم سره پېژني او د هغهٔ په زړهٔ کښې د رنځونو رغولو او درملنې دریاب بهېږي او د دې دپاره هغه په وخت او مرګ دواړو باندې برے مونډلے دے، هغه په شهزاده غږ وکړو چې د دې سړي په لټون پسې ووځه او د شهزادګۍ د سترګو دپاره ترېنه د کمال نه ډک څاڅکي وغواړه، دا څاڅکي د هغې په دواړو سترګو کښې وڅڅوه او تهٔ به ووینې چې د شهزادګۍ به بیا او د مدام دپاره هم هاغه شان ښکلې، ملالۍ، پړقنده او خوبولې شي، څنګه چې مخکښې وې.

شهزاده دې خبرې اورېدو سره ډېر خوشحاله شو او کلکه طمع یې پیدا شوه او درباریانو هم ساه واخسته، یو بل ته یې وکتل او د ولي د خبرو چې د کرامت نه ډکې وې، ډېره ستاینه وکړه، ځنې درباریانو پکښې هسې د خبر لاسونه په ږیرو راکاږل، شهزاده د خدائے په توکل خپل ټول سړي، ښکاریان، سپي، حکیمان راغونډ کړل او د فقیر په لټون پسې پره شول. د خالون ټولې ښکته بره سیمې یې ولټولې او اخر فقیر یې په لاس راغلو، لیدو سره ترېنه شهزاده پوښتنه وکړه چې اے فقیره! ستا په زړهٔ کښې څهٔ دي؟

مینه او خندا، فقیر په خندا کښې ځواب ورکړو.

بیا شهزاده ترېنه سوال وکړو چې تهٔ ماله د دې نه یو دوه څاڅکي راکولے شې؟

ولې نهٔ کهٔ تهٔ د دې بیه ورکولے شې.

هو جي قربان، تهٔ بیه ښایه، شهزاده ووې. فقیر شهزاده ته ووې چې د خندا د څاڅکي ارزښت ستا د باچایۍ او د مینې د څاڅکي قیمت ستا د غرور برابر دے.

شهزاده چې دا خبرې واورېدې نو د پښو نه یې زمکه وتښتېده او تندي له یې تس ورکړو چې د دوو څاڅکو دومره لوئے قیمت، دا باچایي خو ماله لوئے خدائے راکړې ده او ورسره یې څهٔ اختیارات هم راکړي دي، فقیره! نهٔ خو ستا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ کښې د شهزاده دپاره څۀ مينه شته او نۀ تۀ په شهزادګۍ خفه کېږې، کۀ دا باچايي تاله ما درکړه نو دا هر څۀ به تۀ په دوه ورځې کښې ګز ګُنبت کړې او په خالون کښې به د رښت او قانون په نوم هر څۀ سره په بډه ووهې، شهزاده چې څنګه دا خبرې ختمې کړې نو حکم يې وکړو چې دا فقير د لاس او پښو نه وتړئ او د محل په تهه خانه کښې يې بند کړئ.

سهار سبا، د خدائے شان ته ګوره چې د فقير په ځائے خرمن، هډوکي او چېرړې پرتې وې، فقير تللے ؤ او د ځان سره يې مينه او خندا دواړه وړې وو او په دېوال ليکلي شوي ؤ چې اے د شهزادګانو شهزاده! څۀ چې ستا د قانون او رښت د لاندې دې هاغه څۀ مې تاته پرېښودل، اوس تۀ پوهه شه او ستا قانون او زۀ درنه لاړم.

شهزاده چې دا هر څۀ وليدل نو ډېر سوخت شو ځکه چې تراوسه پورې هغه ته چا ماتې نۀ وه ورکړې، هغه دغو هوښيارانو ته هم ډېر غصه ؤ او د ټولو نه يې ډېرې وويستلې، په شهزادګۍ يې هم زړۀ ښۀ يخ کړو او دواړه سترګې ترېنه وباسلې، ځکه چې د دۀ ماتې او شکست لوئے لامل هم هغه وه، شهزاده خليل راوغوښتو او د ښو اسونو، سازګرو، بازونو او ښکاري سپو سره د شميم درې ته روان شو او په شميم کښې يې دغه يواځينے شکست د ډېرو برياو په نوم هېر کړو.

او غريبه شهزادګۍ ړنده پاتې شوه.

نور بيا

د چين او سوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجارت تاريخي لوظنامه

په تېرو ورځو کښې د چين او سوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجارت په حقله د دواړو ملکونو د مشرانو ترمينځه په يوه لوظنامه دستخطونه وکړے شول. په دې فرېم ورک کښې چين په وړومبي ځل د مغربي معيشيت سره وابسته ملک شو. د دواړو ملکونو ترمينځه به د ګړيو، دوايانو، ټېکسټائل او د پيو نه د جوړونکو څيزونو د درامد او برامد ماليت ۲۲ ارب ډالر وي، د دستخط نه پس د چين وزيراعظم ووې چې د دې تجارت اثرات به د سوئيټزرلېنډ د سرحدونو نه بهر هم محسوس کړے شي.

هغوي زياته کړه چې دا د چين او براعظم يورپ د معيشيت ترمينځه د ټولې دنيا او د ۲۰ لويو معيشيتونو ترمينځه د خپل نوعيت وړومبۍ لوظنامه ده او دا د عالمي ازاد تجارت دپاره يوه داسې بختوره ابتداء ده چې اثرات به يې په عالم انسانيت پرېوځي.

دنيا به د دنيا د تنهايۍ نه راويستل وي
جنګونه به د امن په خوړو کښې بدلول وي

دنيا به د دنيا ټولو قدمونو ته ښودل وي
په سر کښې به تخريب نۀ د تعمير جذبه ساتل وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دود دستور

کله چې قانون د یو نسل په خویونو او کړو وړو کښې واغږلے شي نو رواج ترې جوړ شي او دا بیا تر ډېره وخته پورې موجود وي، اګر چې اړتیا ورتـه نـۀ وي او نۀ هغـه چاپېریـال پـاتې شـوے وي. یـو سـړے خپلو بچو ته یواځې د خپلې جوسې او کړنې میـراث نۀ ورکوي بلکې هغوي ته د خپلو ښو او بـدو ، وېرې ترهـې، کرکـې، کینـې او سـندرو درس هـم ورکـوي، هغه خپل بچي د خپل ځان غوندې لویـول غـواړي، د داسـې کولـو دپـاره یـو پـرمختللے سـړے دا کـار د سـکول، کتـاب، پـرېس او نـورو ادارو پـه وسـیله کوي، هغه دا شرم نۀ ګني کۀ څوک په ګولۍ مړ کړي او یا څوک په سولۍ وځېژوي او بیا دغه خبرې خپل کور کښې کوي. هڅوب د یو سړي د ځاني تکامـل د ټـولنې نیمګړتیـا پلـو تـه تسلسـل سـره مـاتې ده، هڅوب یا تهذیب د ډون جائز سندرو نۀ دے رغـولے بلکې دا د منځني مهال د ښاغلیو خاوندانو کوټلو او سپېڅلو هڅو او کړنو رغولے دے. دا نو ولې د دۀ خنـدا دومـره خونـدوره نـۀ ده، هـر نسـل تـه پـه پـاتې شـونو کښـې د کړکېچنـو او پېچلـو یـو امبـار پـاتې کېـږي، دا نسـل ورسـره خپـل یـو ځـائے کـوي او مخکښـې نسـل تـه یـې ورکـوي. وخـت پـه وخـت د قوانینـو او ګروهـو بـوج پـرې بـارېږي او یـو وخـت راشي چې سـړے د دې امبـار د وړو تـوان نـۀ لـري او پړمخې راپرېوځي، هر څۀ تالا ترغه شي او کلتور مړ شي، کمزورے لـه منځـه لاړ شـي او تـوانمن د کلکـو پښو او سپک وزن سره سر وباسي.

رواجونـه داسـې زنځیرونـه دي چـې د هغـې پـه وسیله لرغوني انسـان دا هڅـه کـړې ده چـې د ټـولنې جوړښت سلامت وساتي، دا د هغـه مکتـب هـم دے او راډیو هم، وزیراعظم او پنده ګر هـم، تـۀ قـانون او پـه خلقـو بانـدې د هغـې د لاګـو کولـو دپـاره ادارې جـوړوې، هغـه رواج اورغولـو او د دې سـاتلو دپـاره یې د نېکۍ او بدۍ الواک رامنځته کـړو چـې د هغـه دپاره دنـده ترسره کـړي. ستاسـو او د هغـۀ قـانون او رواج په موخه او مرام کښې بېخي څۀ تـوپیر نشـته، ستاسـو قاضـیان هـم هاغـه یروکـې جـوغې کـاروي کـومې چـې بـه د هغـوي پادریـانو اغوسـتې وې، ستاسو قـوانین پـه هغـوي دومـره سـپک دي څـومره چې تاسو ته د هغوي رواجونه، تاسـو پـه نـري تـار او غـټ پـړي دواړو کښـې غوټـه اچـولے شـئ، هغـوي بـه نـرے ساده تار او تاسو پېچلې او غټه رسۍ کاروئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوي ته دا اړتیا نوره نهٔ وه چې غټ پړي ته غوټه ورکړي او نهٔ ورته ښځې ستاسو د پراخه او غوړېدلي ښارونو د نالو ویالو د سستم کړمه وه خو زړهٔ پوري څېز غوټه ده، دواړه ځایه دا یو شان ده، څوک وایي چې دا غوټه کم عقلو د عقلمندو د وژلو دپاره تړلې وه او څوکوایي چې عقلمندو د کم عقلو د مدد دپاره تړلې وه، کهٔ داسې وي او کهٔ دغسې خو غوټه غوټه ده، د سړي دا سرښندنه هڅه وي چې هغه خپلې وېرې ترخې، خوبونه او تېروتنې د خپلو بچو په سترګو کښې ووینې.

تاسو دې ته قانون وایئ او په کتابونو کښې یې ساتئ او هغه دې ته رواج وایي او د خپلې مېرمن د سینې په خزانه کښې یې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندګلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې تهٔ جج یا مجرم یې، هغه د خوړو د پېژندګلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د دهٔ سره زېږېږي، دا د هغهٔ د وینا او روزګار سره اغړلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څهٔ اړتیا نهٔ لري چې د یو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترېنه وکړي، څهٔ وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت یې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغهٔ نېکونو دا لیدلي وو چې دا صحیح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وګورو چې دا څنګه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې یو داسې کاټل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جولهګر د لاسو د برش یو شنډ نهٔ دے، دا یو مرام، اراده او معنې لري اګر چې انځور بې ډوله وي، راځئ چې د دهٔ یو ډېر خونکاره رواج راواخلو چې هغه د چا ښځې تښتېدل، تښتول یا بې واده همغاړیتوب دے. دا لرغونے رواج د پښتون په وینه کښې اوس هم پروت دے، د دې غبرګون ډېر غال پروره وي، کله چې دا د پېرنګې د سست پست اخلاقو نه جوړ قانون سره مخامخ کېږي، پښتون به د خپلې خور اشنا مړ کړي او په دنګه غړې او غاوېره سترګو به په هاغه سولۍ خېژي کومه چې پېرنګې د دهٔ دپاره جوړه کړې ده، قانون د کرارې خور او لاپرواه ورور دپاره جوړ کړے شوے دے، پښتانهٔ کمې جونې لري او سپېځلې ولولې، هغه به مېړني هله زېږوي چې په خپله مېړنے وي، د سبا د سړي مور د قبیلې دپاره یوه ستره خزانه ده او څکه د هغې دومره چټکه څارنه کولے شي، د زیاتې نوریالنې پرزد دا لرغونے رواج هم د ښېګړې وړ دے، د یو ښهٔ نسل د خورولو دپاره دا مناسب سستم دے خو دا کله د پښتون په ککرۍ وي چې څهٔ وخت هغه ټوپک راواخلي او خپل دښمن وژني؟ نا داسې نهٔ وي، دے دغه وخت پاګل وي، هغه به ارو مرو ډز کوي څکه چې هغه سره بله لار نشته، کهٔ چرې هغه داسې نهٔ کوي نو د هغهٔ ګاونډیان هغې پورې خاندي، د هغهٔ پلار هغه ته بد ګوري، د هغهٔ خور هغه سره سترګې نهٔ لګوي، د هغهٔ مېرمن مروره وي او د هغهٔ دوستان د هغه نه مخ اړوي، دا اسانه ده چې جج په دې پوهه نهٔ شي څوک چې د دهٔ په ژبه نهٔ پوهېږي او قانون به یې ځوړند کړي، څوک چې د هغهٔ د ژوند نه ناخبره دے، هغه خپله دنده د خپلو خلقو دپاره سر ته رسوي، هغه به په رښتیا د خپل نسل سره سیالي کوي کهٔ چرې د هغهٔ زړهٔ او اورمېږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې غوښتنو کښې ماتېږي ولې نۀ، هغه به سولۍ پلو ته ډېر په اوچتو سترګو ځي اګر چې د هغۀ لاس به د هغۀ د ښځې يا لور په وينو سرۀ وي او د هغۀ د خلقو پارولې سترګې به هغه پسې وي ځوک چې په اصولو باندې سر ورکوي، پښتانۀ ورته اتل وايي او جج ورته قاتل او زۀ تراوسه پورې په دې پوهه نۀ شوم چې په دې دواړو کښې څوک رښتونے دے.

دې رواج ته چې په خپل سر د کار کولو لاره پرانستے شوه نو معلومه شوه چې دے په بشپړه توګه خپله دنده ترسره کولے شي، په قبائلي سيمو کښې چرته چې پرګنې خلق ژوند کوي څوک به چرې دا وانۀ وري چې چرته مرګ ژوبله يا مړه متېيزه وشوه، اګر چې هلته نۀ پوليسان شته او نۀ دا عدالتي سستم، داسې ځکه ده چې د رواج ماتولو تاوان ډېر درونډ دے، کۀ چرې ورانکارے په داسې کولو کښې لاس بر شي نو د دې په بدل او تاوان کښې به دوه يا درې جينکۍ د هغۀ د کوره ځي خو هغه به تر ډېره وخته ژوندے پاتې نۀ شي کۀ چرې هغه دا د پلار په کور کښېنوله او يا يې پرېښوده، د جينۍ د ټبر ټول خلق به د هغۀ د وژلو هڅه کوي او د هغۀ خپل ټبر به هغه نۀ بچ کوي، رواج د رواج د ماتونکي دفاع نۀ کوي، هغه به يواځې پاتې کېږي او د دې زيان تاوان به ورکوي، تر دې پورې چې د هغۀ دوستان هم د هغه جنازې له نۀ ورځي، دا هر څۀ غېر انساني دي خو کار کوي، د هر څۀ نه ورتېر دا چې تۀ د سپي د غاړې پړے د لېوۀ دپاره نۀ شي کارولے.

خو دلته يوه بله خبره هم ده او هغه دا چې پښتانۀ نۀ درملتون لري او نۀ درملن او دا خبره هم په ډاګه ده چې ګڼ شمېر ګواښمنې ناورغتياګانې د سړو او ښځو نه يو بل ته لګي، پښتانۀ د دې څۀ درمل او درمنله نۀ پېژني نو ځکه دومره وېرونکے ګام پورته کوي او هغه بنده له منځه وړي کوم چې د قبيلې د روغتيا دپاره زيانمن وي، دا بدي او ورانکاري ده چې ستاسو دپاره هم د دې سزا د مرګ سزا ده، غوټه يوه ده خو تار بېل بېل دے.

د مرګ، جنګ، وادۀ، مينې او کرکې دپاره د پښتنو په زرګونو رواجونه دي چې دا په شمېر کښې راولي او يا د دې د موخې او مرام انځور جوړوې نو دا کار ډېر ګران دے، دا نۀ ښۀ دي او نۀ بد دي بلکې د دې اړه د وخت، ځائے او چاپېريال سره ده خو د دې په بابله سړے دا وئيلے شي چې دا د يو معيار ساتلو او ژوند تېرولو دپاره يوه هڅه ده چا چې دنيا ته يو ښه جنګيالے ورکړے دے خو ښۀ سپاهي نۀ، د پښتنو ځنې رواجونه د يونانيانو د جنګيالو نه زيات لرغوني دي خو دوي هم ځنې داسې رواجونه او روايات لري چې هغه د سوچ او اوسېدو يو داسې سستم لري چې هغه د سکندر اعظم غوندې ستر مېړنے او بريالے زېږوي، کله چې پښتون ماشوم وي نو مور ورته وايي چې وېرېدونکے مري خو زېبرګے يې نۀ مري نو ځکه هغه دا زده کوي چې کوکاره ايستل ښۀ نۀ دي، هغه ته داسې بې شمېره شيان ښودلے کېږي چې هغه د ژوند نه ډېر خوارۀ وي نو ځکه نۀ دے د خپل مرګ نه وېرېږي او نۀ د بل په وژلو لاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیسي، دے د رنګینه جامو او زړهٔ پورې ساز او ستاره ډېره کوي ځکه چې دا د دهٔ متې کمزورې کوي او سترګې یخوي، هغه ته دا ښودلې شوي دي چې د بلبلې په ځائے باتور ته ګوره، هغه ته وئیلي کېږي چې خپله مېنه ووژه چې دغسې د هغې د بچو روح خوندي شي، دا د یو سړي نه بل سړي ته او د هغوي بې وکره پوهې ته یو ابدي سپارنه ده.

تاسو او زهٔ دغسې هره ورځ کوو، د رایې او اولس واکۍ په دې دور کښې ډون جان بېخي لا تعلقه دے، سپین ږیري، مخور او هوښیاران قانون او رواج د دې دپاره جوړوي چې ځوانان او یاغي خلق په جغ کړي، د یو تاثر پېدا کولو دپاره جوله ګر بې شمېره نښې، رنګونه او برشونه کاروي او دغس یو سازګر د ساز تړلو دپاره د څومره سورونو نه تېر ووځي، کهٔ رنګ د رنګ سره نهٔ جوړېږي او ساز د ساز سره نو دا انځور او ساز دواړه عبث دي.

رواج او قانون سړے د ډېرو ښو او بدو نه خوندي ساتي، دا یو معیار ساتي او هاغه څهٔ د منځه وړي کوم چې د سړي د وړو نهٔ وي، د دهٔ رواجونه دومره سودمند دي څومره چې ستاسو قانون بد دے، دواړه د باغیانو په ضد دي او دواړه د دې د ودې او پرمختیا دپاره په هاغه ځواکمنو خلقو باندې دارومدار کوي څوک چې دا ماتولے شي او هم ژوند یې ساتلے شي.

نور بیا

اختر مو مبارک شه

د رمضان د روژو نیولو د فرض ادا کولو نه پس د دنیا مسلمانان د وړوکي اختر خوشحالۍ کوي، دا خوشحالۍ اګر چې یوه مذهبي فریضه ده ولې دا یوه اولسي، معاشرتي او کلتوري مېله هم ده چې د نړۍ ټول مسلمانان یې د خپلو خپلو روایاتو دودونو او دستورونو په رڼا کښې کوي.

دلته دا خبره د کولو ده چې خوشحالي نمانځل د خوشحاله خلقو کار وي، کوم خلق چې غمژن او مشکلاتو کښې ګېر وي هغوي نهٔ خو په خپله خوشحالي کولے شي او نهٔ د بل سره په خوشحالۍ کښې ګډون کولے شي.

پښتون قوم نن په مجموعي توګه په ډېر مشکلاتو او مصیبتونو کښې ګېر دے، کهٔ هر کور نهٔ وي نو هر کلے، هره محله او د ښارونو هره کوڅه د ترهه ګرۍ په نتیجه کښې وینې وینې ده، په زرګونو میاندې د خپلو بچو په غم کښې غمژنې دي، بې روزګاري عامه ده، د تاجرانو کاروبارونه خراب دي، تنخواه دار خلق د مالي مشکلاتو سره مخ دي، غریبي انتها ته رسېدلې ده، د امروزه استعمال د څیزونو قیمتونه اسمان سره خبرې کوي، داسې حالاتو کښې به د اختر خوشحالۍ څوک څنګه وکړي، ولې بیا هم دا یوه مذهبي فریضه ده نو د "پښتون" اداره ټولو مسلمانانو ته په عمومي توګه او پښتنو ته په خصوصي توګه د وړوکي اختر مبارکي ورکوي، اختر مو مبارک شه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — پنځمه برخه

د پښتنو شاعري

کله چې مينه ګويانه شي نو سندره شي
کله چې ساز بې وکره شي نو بنګا شي
کله چې فکر يقيني شي نو توري شي
کله چې توري ګډا محسوسه کړي نو ساز ترې جوړ شي
کله چې ساز خوبولے شي نو خاموشي ترې جوړه شي

قسمت

د قسمت مثال د رباب د شپېشتو دے
چې دوي د تارونو نه غږ رانيسي او بېل بېل ډوله ژوند، انداز او احساس ورکوي
چې لکه ښيښه د نمر نه سپينه رڼا اخلي
او ډول ډول سورو، رڼاګانو او رنګونو کښې بدلوي
ژوند بې له برخې بې اوازه ساز دے
يکسانيت ابدي دے

پوهه او مينه

د ځېرکتيا مزل لنډ وي
يو څو پله چې واخلي نو په حېرانتيا کښې ورک شي
ښائست د ژوند ثبوت دے
چې د زړۀ سترګې پرې روښانه کېږي
تۀ چرته يې، څنګه يې، پړاؤ دې چرته دے
دلته نو ستا قيصه پېچلې شي
بيا هم کۀ دا يو پېچلې مسئله ده
خو ډېر سوچ سره اخر هواره شي
ځېرکتيا او ثبوت او سوچ او اند
د باور يوه کلکه قلعه جوړوي
د اميد پاکې، رڼې او خوږې اوبۀ
د ژوند لاره جوړوي چې له ګلو تېر ووځي
په هر يو څيز کښې توازن، برابري، شمېر دے
جوسه او رنګ او طاقت او مرام دے
د مالک لاس په هر يو څيز کښې روښانه دے
د کائناتو په هره بشره کښې
هر يو څيز په توازن سره ولاړ دے
چې په ډېر غور سره جوړ او پېدا کړے شوے دے
ستوري، نمر او رڼا او هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر یو یې په لاسو کښې قابو نیولے دے
دا ټول سفر د څېروان په پښو کېدلے شي
د دې ټول چلونه او منطق او هنر او هوښیاري
کـۀ سـتا د خوشـحالو او وخـت تېـري دپـاره لوبولے پکار وي
نـو د دې دپـاره جومـات او ممبر دواړه موجود دي
فکر او ښائست، محبوبه او خمار
یو برباده دنیا بیا ودانولے شي
چې عقل پکښې راګېر کړې
د دې نه ورتېر ورکېدل او حېرانتیا ده
ساقي
د ساقي لاس کښې شراب دي
څۀ د غم څۀ خندا دي
زۀ تش جام په لاس ولاړ یم
دا هر څۀ ستا په رضا دي
کۀ دا لړ وي او کۀ ډېر وي
خو ساقي چې په خندا وي
په دې څۀ د سربېرو
کۀ خندا وي کۀ ژړا وي
خو تش لاس درنه لاړ نۀ شم
اے ساقي! د مېخانې نه

جادو منتر

مهر زما کرونده ګر ؤ، په رنګ جوسه بې وزله، پـه سـترګو تـک شـین، تـور تـپلے او مـخ یـې لکـه د منګـول د خلقـو خـور اور وو، غـټـې غـټـې متـې او ورغلي سینه، د هغۀ اندامونه ډېر غټ پـټ وو او پـه زور کښـې د سـنډا نـه کم نـۀ ؤ، هغـۀ بـه څېزونـو تـه داسې په غلا غلا کتل چې پـه مـا بـه ښـۀ نـۀ لګېـدل، هغه زمونږ د کلي منلے شوے باغوان او وتلے شـوے غـل وو. د پښـتنو د کلي یو خان د نورو ډېـرو کـارونو نـه سـربېره د کلـي د امـن و امـان د سـاتلو دنـده هـم ترسره کوي. د مهر او زما یو بل ببخي نۀ ؤ خوښ خو د هغۀ هم له ما غوندې د قانون او رواج سره دښـمني وه، هغـه بـه مـدام پـه دې خوشـحالېدو چـې د دې نـه غاړه واړوي او ما به دا هڅه کوله چې دا د دۀ په واړه او کلکـه کپـرۍ کښـې ننـه باسم. زمـونږ رواجونـه او لارې کـۀ هـر څـومره سـخت او خونکـاره دي خـو دا زمـونږ د کلتـور د سـاتلو دپـاره اړیـن دي، د یـو ځواکمن اس دپاره کلکه پېړه رسه څکه اړینه ده چې خلق د دۀ د زور او مستۍ نه په امان وساتلے شي او هغـه هـم، مـا د هغـۀ د مسـت اس غونـدې لېـونے زور ماتول غوښتل خو هغه دې ته غاړه نۀ اېښوده خو مـا څۀ کړے وایې نـۀ خـو پـنده ګـر وم او نـۀ لاربښـود، زۀ خو نو شاعر یم او غواړم چې د اخور په ځائے دې اس پرانستے په منډو او ترپکو ووینم.

خو مهر په توره تبه مړ شو او د دې عذاب نه په امان شو، کله چې زۀ د هغۀ لیدو دپاره لاړم نو هغه د ژوند په وروستیو پړاوونو کښـې ؤ، د هغـۀ د هـاتي غونـدې وجـود سـلامت ؤ خـو سـترګې یـې ډېرې بـې دمه شوې وې.

د هغـۀ ټولـه کـورنۍ ډېره بې ارامـه وه، هغـوي هاغه ټولو ډاکټرانو باندې ګرځولے وو کوم چې مـا ورښودلي وو او د هغـوي د خـوارۍ پېسـې پـه سـرو شنو دوایانو باندې یـو مـخ خـرڅ کېـدې، د هغـۀ مـور چې به د هغه د هاتي غوندې غټ پټ وجود لړزېدلو ته کتل نو دا چغې به یې وهلې چې په هلـک چـا تـور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جادو کړے دے، تۀ ګورې نۀ چې د هغۀ درونـد وجود يې داسې کابو کړے دے چې ړک ترې نۀ شي وهلے او کۀ چرې په هلک کښې څۀ بدني رنځ وې نو پکار ده چې دغې غټو غټو ډاکټرانو معلوم کړے وې او برابر دارو به يې ليکلي وو، هغې خپل زوړ خاوند ته مخ راواړولو او ورته يې ووې.

خو داسې نۀ ده او دا څۀ بل رنځ دے، تور جادو، دا د ښځو خبرې دي، هغۀ خوا کښې ولاړ خپل زوي عثمان ته ووې.

د دۀ خبرو ته غوږ مۀ نيسه. مور يې زوي ته ووې، دے د خان سره ناست وي د هغۀ په شان شوے دے، نۀ مونځ پېژني او نۀ اودس او ټوله ورځ به دا غبرې خبرې کوي، ستا ياد نۀ شي چې په عمر باندې هم داسې بلا شوې وه او هله ښه شو چې د ښاپېرو شاه جي مو ورله راوستو، هغه د خدائے په فضل او خپل حکمت سره تور جادو معلوم کړو او مات يې کړو، د دې خو هسې ډېر وخت وشو خو شاه جي له تراوسه ژوندے دے، تاته ولې ياد نۀ دي؟ تۀ او ستا خان هاغه څۀ وايئ چې څۀ ستاسو خوښ وي خو دې سره ښېګړه کېږي او هغه هره ورځ په کلو کښې سوونه خلق بچ کوي.

د عثمان زړۀ براس واخسته چې هو داسې کول پکار دي، په دې کښې هيڅ څۀ د زيان خبره نشته، انګرېزي داروګان به هم نۀ پرېږدو او شاه صېب ته به هم لاړ ورکړو، تاسو نۀ پوهېږئ چې دا کار عبث دے او دې سره به د مهر په رنځ هيڅ اغېزه ونۀ شي خو ځه ډېره ښه ده تاسو خپله وکړئ، تو و نالت ستا د مور په دې ډېره تېره ژبه شه، بد رد وئيلو سره د کوره ووتو او پټو ته لاړو.

عثمان له کوره ووتو او ماښام د شاه صېب سره واپس راغلو، دا هر څۀ زما نه په پټه کېدل ځکه چې زۀ د جادو منتر والوو سخت خلاف وم او دا د هغه دپاره ډېره د خطرې خبره وه چې زما نزدې دې راشي، دا ارمان مې ؤ چې دا شاه صېب يو ځلې زما منګلو ته راشي، دا غټ، غوړ ورمېږ ورله راونيسم او بيا ورته ووايم چې اوس دې جادو ته ووايه چې ايله دې کړي.

جادو منتر، کوډو او تعويزونو والا د انسانانو د سر دښمنان وي، دوي د خلقو په زړونو کښې تيارې اچوي او د هغوي روح ناروغه کوي، دوي د پوهې په چپه دا جهالت خوروي چې دغسې خپل ځان اغېزمن کړي، دوي نۀ يواځې د غريبو خلقو په جېبونو باندې ډاکې اچوي بلکې د هغوي په زړونو هم، د رښا په نوم يې د تيارو پلۀ ته راکاږي او د خدائے د بندګۍ په ځائے ورته د شېطان لار ښايي، دوي ورته د بې سولۍ او جهالت رنځونه په دماغو کښې اچوي، دا يو ملي ناسور دے، د خپل کلوټي د صحت عامه د مشر په توګه زۀ دا غواړم چې شاه جي سره ووينم.

شاه جي نرے نروچکے سړے ؤ، د شان شوکت او د رنګ جوسې نه د ښې کورنۍ سړے معلومېدو، د هغۀ سپينه ږيره په شان سره ږمنځ کړے شوې وه، د هغۀ د سر وېښتۀ اوږده اوږده، تاؤ کړي او غوړ وو، په سر يې د ملانو سپين پټکے اغوستے ؤ او په ځان يې د پاکۍ څادر اچولے ؤ، د بزرګ په ډول غلے غلے، ساهو ساهو ناست ؤ.

څنګه چې شاه جي کلي ته راورسېدو نو ټول کليوال د هغۀ په درناوي کښې پاڅېدل، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په اسب نسب کښې د اولیاؤ نۀ ؤ، هغه نېغ د مهر کوټې ته لاړو چرته چې د هغۀ د کټ نه ښځې ګېر چاپېره ناستې وې، شاه صېب د ښځو په مینځ کښې مدام خوشحاله وي ځکه چې هغوي يې خواخوږې هم وي او سره پوهېږي هم، هغه د مهر سترګو ته وکتل، وريځې يې په بره راکښلې او شونډې يې وخوزولې "اه" هغه ووې، ګېر چاپېره خلقو ساه راښکله، ښځو خپلې سترګې وازې کړې او په طمع دي، شاه صېب د مهر ځواني او غټ پټ وجود وليدو نو وې وئيل "اه! جينۍ ده" تول وګورېدل، د مهر مور ډاډمنه او غاوره شوه.

ما تاسو ته نۀ وې چې دا څۀ ښځينه بلا ده چې زما په ښکلې او غټ پټ مهر باندې ناسته ده، ټولو زړو ښځو، ځوانو جينکو ته وکتل چې دې سره هغوي په قار هم شوې او شکمنې هم.

شاه صېب په زمکه کښېناستو، کتاب يې راوښکلو چې د کټکيزو، کړو وړو ننښو او جادو منتر فارمولو نه ډک وو، بيا يې يو سپين کاغذ راواخستو او په هغې باندې يې کټکې جوړ کړل، کړې او څۀ نېغې ننښې يې پرې راښکلې او منتر يې پرې پوک وهه، تر څۀ وخت دپاره هغه ډېر سنجيده ناست ؤ او وريځې يې داسې راښکلې وې چې څۀ کېدو والا دي، څۀ درنګ شېبه وروسته راجګ شو، په مخ يې خندا خوره شوه او د مهر مور پلۀ ته يې مخ راواړولو، څوک چې ساه راښکلې ولاړه وه.

مور! کېدے شي چې مونږ د دې شېطان په رانيولو کښې لاس برے ومومو، زما د کاميابۍ دپاره دعا کوئ، مور!، بيا يې عثمان ته مخ راوګرځولو او ورته يې ووې: بچے! دا ببلچې راواخله او ماپسې راځه، دا ښځې هم دغه ځائے پرېږده چې دعا کوي.

عثمان يو اځې د شاه صېب سره بهر ته لاړو او پاتې خلق يې کور کښې پرېښوده، عثمان ته ووئيلے شو چې دا ځائے وکنه، هغۀ په ببلچۍ سره کوپې کچ ځائے وکنستلو او پير صېب هم ورسره ورسره خاورې لټولې خو څۀ شے په لاس رانۀ غلو، شاه جي ملال شو، پير صېب عثمان ته يو بل ځائے د کنستو دپاره په ګوته کړو، هغه چې تر ښې شېبې پورې دا بل ځائے وکنستو نو شاه جي د کنستو دپاره يو بل ځائے وښودلو، د هر نوي ځائے د کنستو سره د هغه (عثمان) طمع غوڅېږي او سوخت يې سېوا کېږي، شاه جي خفه زهير د عثمان خواته راغے او هغۀ ته يې د نۀ کنستلو اشاره وکړه، زۀ نۀ پوهېږم چې دا زمونږ لاسو ته ولې نۀ راځي، هيڅ پوهه نۀ شوم، عثمانه! تۀ دا کنستې خاورې لټوه او زۀ يو بل ځائے د کنستلو دپاره ګورم، ښېخ ووځه د دې جينۍ، هغه ووې.

عثمان چې څنګه خاورې لټول شروع کړو نو يو ورکوټے ډبے يې وموندو، دومره وړوکے چې په اسانه جېب او موټې کښې ځائېدے شو، صېب!، عثمان چغې کړې، ومې موندو، ډېر زيات خوشحاله شو او په پير صېب يې باور پوخ شو، هغه د کلي خلقو ته اشاره وکړه او ورنۀو ته يې غږ ورکړو، هغوي ټولو رامنډې کړې او د عثمان نه چاپېره ودرېدل، شاه جي د ډبي نه سر پورته کړو چې پکښې نوې جوړه شوې ګوډۍ پرته وه، د ډبي نه يې راوباسله او په غور يې ورته وکتل، اه څومره سپېره ښځه ده، هغه ووې، دا په دې ګوډۍ کښې ستنو ته وګوره، هې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبختـه مهره! هره ستن داسې ده لکـه د مهـر پـه بدن کښې چړې، ټول ډېر حېرانه شول تر دې پورې چې د مهر پلار هم ساه راښکله، خبر ښځو ته هم ورسېدو، هغـوي ډېرې زيـاتې خوشـحاله شـوې، پيـر صـېب د هغوي په مخکښې ګوډۍ وسوځوله، د دې نـه پـس پيـر صـېب تـلاوت وکـړو او د مهـر پـه مـخ يـې پـوک وهـه، ناسـتو خلقـو تـه يـې دعـا وکـړه او وې وئيـل د جينـۍ نـه مـې بـدل واخسـتو او دا بـه بيـا واپـس نـۀ راځي، د مهر مـور د شـاه جي پـه پښـو پرېوتـه، لاس يـې ورلـه ښـکل کـړل او لـه سـترګو يـې غټـې غټـې اوښکې وبهېدلې.

کله چې شاه جي بهر تـه لاړو نو مـور يـې عثمـان تـه غـږ کـړو چې راشـه او دا چائے پراټې يوسـه، هغـه بهـر د کليوالـو پـه مينـځ کښـې ولاړ ؤ او هغـوي تـه يـې پخـې پخـې خبرې کـولې او هغـوي ورتـه درنـاوے وئيلـو چـې عثمـان بيـا ببرتـه راغلـو نـو مـور ورتـه د خيرنـو روپـو ګېډے ورکړو چې دا يوسه او شاه صېب تـه يـې ورکـړه، په دې روپو خو غوبے کېږي، عثمـان مـور تـه ووې، ولـې غـوبے څۀ د مهر نـه لـوئے دے، مـور يـې ځـواب ورکـړو، عثمان روپۍ واخستې او بهر ووتو، پير صېب يـې ډډې تـه کـړو او د خـوارۍ مـزدورۍ پېسـې يـې شـاه جي تـه ورکـړې، هغـه واخسـتې او عثمـان تـه يـې ووې چـې دا روپۍ به مې نۀ وې اخستې خو د دې نه بغېر جادو منتر نۀ ماتېږي.

بلـه ورځ سـهار مـړ شـو او د ګـور کفـن، مُـلا او نورو خرڅونو پوره کولو دپاره يـې پـلار زمـا نـه پـور روپۍ واخستې او بيـا د دې پـور ورکولـو دپـاره يـې غوايان خرڅ کړل.

نور بيا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پټانز

د غني خان

ژباړه: رشيد خاطر

په تېر پسې — شپږمه برخه

بدل

شېر خان د کلي د يو کمزوري خان زوے ؤ چې د نورو تربورانو سره د کلي د جائېداد شريک مالک وو او د خپلو تربورانو په مخکښې ډېر بې اغېزې، بې مخه او کمزورے خان وو، بل اړخ ته د دۀ ورونه او ورېرونه چاخ، وېښ، ګړندي او د ډلې پرې خلق وو، دوي به هر وخت په خپلو کښې سره لاس او ګرېوان وو، دۀ چې به دا هر څۀ ليدل او څۀ به يې نۀ شو کولے نو د دنيا دارۍ په ځائے يې په دينداري ګوتې پورې کړې، د طمانچې په ځائے تسبې په لاسو کړې او د حجرې په ځائے يې جومات خوښ کړو، لوئے لوئې جامې به يې اغوستې وې او د دې دنيا د ارمانونو په ځائے يې د هاغه جهان د ارمانونو رژولو دپاره په مونځونو او اودسونو ځان بوخت کړے وو، په چا به يې نسوار بندول او چا ته به يې د چيلم نۀ څښلو تبليغ کولو، نۀ به يې ډېرې خبرې کولې او نۀ چا په خندا ليدلے ؤ، تريو تندے او لويه لويه ږيره، لنډه دا چې ټوله سودا يې د هاغه جهان او پور وه، په دې کښې د دۀ زوے شېر خان زلمے شو چې د ځوانۍ، ځوانو ولولو، خوبونو او ارمانونو نه ډک وو، دا ښکلے نولس کلن ځوان د بې کچه زور او غرور خاوند وو. شېر خان چې لا ډېر وړوکے ؤ نو هم پلار به يې څۀ خيال نۀ ساتلو، دۀ هغه نه دا خپل کمزورے، مونځګزاره پلار خوښ ؤ او نۀ يې د مور خبرې ته غوږ کېښودو، ورو ورو يې دواړه شاته کړل، مخه يې واخسته او خبره تر دې راورسېده چې اوس دواړو به د هغه خبره ډېره په غور اورېده.

د هغۀ پلار هاغه هر څۀ په هغۀ کښې وليدل کوم چې خپله په هغه کښې نۀ ؤ لکه د هغۀ د خبرو کولو غوځ او پرېکړې، ونګ او ترنګ، د غرور نه ډکه ځواني، ښائسته مخ او ګډېدونکې پړکېدونکې سترګې، مور به ترېنه هم سترګې نۀ ايستلې او د دۀ خبرې به پرې ډېرې خوږې لګېدې، ځکه چې دا د هغۀ د پلار د مړو مړو بې نمکه خبرو نه ډېرې بدلې، خوږې او اغېزمنه وې، مور پلار دواړه يې ځان ته کښېنول او د واک اختيار واګې يې ترلاسه کړې، د مور پلار نه زيات به هغه د کلي د ځوانانو ډېر خيال ساتلو، هغوي سره به ناست پاست وو، چائې ډوډۍ، ملاستۀ او ګرځېدل هر څۀ به يې د هغوي سره وو، هغه په دې پوهېدو چې دې ځوانانو سره تړاؤ او تعلق څۀ معنې لري او په دې هم

پوهېدو چې دوي زما دپاره څۀ کولے شي او یا زۀ د دوي نه څۀ کار اخستے شم.

د شېر خان ترۀ ډېر زر د خپل ورارۀ په دې ټولو خوبو پوهه شو، دلبر خان د کلي ډېر دبدبې واله، زورور او ناتاري خان وو، هغه په رنګ جوسه ښکلے غټ پټ سړے ؤ خو سترګې یې لکه د هاتي نرۍ نرې وې، ډېر مېلمه دوسته وو او دېرې ته یې د خلقو تګ راتګ ډېر زیات وو، په راشه درشه کښې ډېر خنده رویه وو او چې وه به یې لیدې نو داسې په برق برق به یې وخندل چې هر څۀ به یې درنه هېر کړل، د دې مینه ناک سړي خپل ملاګرے ورور ډېر بدي شو ځکه چې هر وخت به یې دۀ ته د مرګ او هاغه جهان خبرې کولې، هیڅ یو ښۀ سړي باندې دا خبرې هر وخت ښې نۀ لګي او بیا نو په دلبر خان غوندې سړي باندې خو ډېرې بدې لګي. هغه به دا ګڼل چې دا زما ورور خبرې د کینې، بدنیتۍ او تنګ نظرۍ نه ډکې دي او دا ماته ځکه کوي چې غل مې کړي او د ژوند د کاره کسبه مې وباسي، یو ورور د کلي منلے شوے خان او بل ورور منلے شوے مُلا وو. دلبر خان به خپل وخت په ښکارونو، ټنګ ټکور او مستو خوشحالو کښې تېرولو او ورور به یې په مونځونو او دسونو کښې بوخت وو، د نېکۍ او بزرګۍ خبرې به یې کولې خو عمل کم، دا د دواړو د ژوند د خپل خپل ډګر یو مناسبت جوړښت وو او ژوند تر هاغه وخته پورې په قرار سره تېرېدو ر څو چې د دوي تربور او د نزدې کلي خان قربان د عمر قېد سزا تېرولو نه پس خپل کلي ته نۀ ؤ راغلے. قربان خان ډېر بدنام او تورزن جګړه مار سړے وو او د خپلې سرزورۍ او زړورتیا له کبله په ټول کلي کښې مشهور ؤ، د دې سره سره په ورکړه راکړه او تړاو تعلق کښې ډېر ابغ نبغ، ایمان دار او سپین نیته سړے ؤ. قربان خان خپل ترۀ د دلبر خان پلار په یو جګړه کښې په ښنه ویشتے ؤ، ترۀ هغه وبخښلو خو ښنتو وه، د هغه د پلار د وینې بهېدو بدل په وینه بهولو پاتې وو.

قربان خان چې د شلو کالو جېل تېرولو نه پس کلي ته راغے نو دا خبره یې په ککرۍ کښې وه چې ما خو شل کاله جېل کټ کړو او اوس زۀ بې ګناه یم، ټوپک طمانچه یې اېښودې وو او لکه د کلي د نورو روغو او بې دښمنه خلقو په شانې به ډاډه او لا پروا په پولو پټو ګرځېدو. خلقو سره به ناست پاست وو او خلقو به هم ورسره ډېر د زړۀ له کومې راشه درشه کول، اوږد جېل پکښې ډېر بدلونونه راوستي وو، هاغه پخوانۍ سرزوري او ناتاره خویونه یې بدل شوي وو او خلقو سره یې مینه او ورورولي سبوا شوې وه، خلقو به دۀ ته د مېړني او اتل په سترګه کتل.

د قربان خان د جېل نه د راتګ سره د دلبر خان په دېره باندې ډېره بده اغېزه وشوه، دلته د خلقو تګ راتګ په کمېدو شو او هلته ګڼه ګوڼه په زیاتېدو شوه، دلته غوړ زېړ تالي، ګډان او چرګان او هلته ساده سوده یوستوي ډوډۍ، دلته د خرڅونو، ښکارونو او نوکرانو دبدبه او هلته سادګي، خلوص او برکت. دا هر څۀ په دلبر خان نۀ ځائېدو چې خرڅې دې زۀ کوم او بر برکت دې د قربان خان وي، دې وختونو او حالاتو د دلبر خان بدنیتي او کینه د دښمنۍ تر ځایه ورسوله.

اوس شېر خان رارسېدلے ځوان ؤ چې ځوان یې د بې کچه ولولو، مستۍ او غرور نه ډکه وه، دلبر خان چې به د هغۀ ایره جنو اسماني رنګه سترګو ته وکتل نو وبه بوربنېدو، د شپې چې به څملاستو نو د شېر خان د حجرې له لورې به یې د خندا، مستۍ او ډول سُرنا اوازونه تر غوږو کېدل او دغسې خپل عمر خوړلے او رنځ زپلے ټوخے هم چې د خپلې کمزورۍ او ځوانۍ دواړو انګېرنه به یې ورته کوله، هغه به په خپله طمانچه لاس کېښودو او خپل کشر زوے چې د پنځو زامنو پلار وو، راپه یاد کړو او وه به یې وئیل دلاوره بچیه! زما نه پس به تۀ د دې کلي خان یې او د داسې کولو دپاره دې زۀ خپل سر ولې ور نۀ کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سهار شو نو دلبر خان خپل ورارهٔ راوغوښتو چې ورسره غرمنۍ وکړي او د ډالۍ په توګه ورله طمانچه ورکړي، د یو پښتون سړي دپاره د دې نه بل څهٔ لوئے نهٔ شي کېدے، دې سره شېر خان ډېر خوشحاله شو، ترهٔ هغه سره توقې ټقالې وکړې او ځان سره برابره رتبه یې ورکړه، دې سره د شېر خان په زړهٔ کښې د ترهٔ دپاره ډېره مینه او درناوې وځائېدو ځکه چې داسې مینه هغه سره چرې خپل مونځ ګزاره پلار هم نهٔ وه کړې. ترهٔ په شېر خان او د هغهٔ په ملګرو باندې بې دریغه خرڅونه کول شروع کړل، سهار ماښام غوړې شکرې، چرګان ګډان او ورسره خپلو دښمنانو ته کنځلې او سپکې سپورې، شېر خان یې د کلو په ټولو غټو غټو خانانو وپېژندو، ځان سره به یې تر لرې لرې ښکارونو له بوتلو، د هغهٔ په تېروتنو به یې مُسکے کېدو او د هغهٔ په ټوقو به یې خندل، د زوے شانې سلوک به یې ورسره کولو او خبرې ته به یې لکه د دوست غوندې غوږ کېښودو. د هغهٔ د ډوډۍ او ارام خیال به یې ساتلو، هاغه هر څهٔ دهٔ د هغه دپاره کول چې په څهٔ دے ځان ته رانزدې کړي، دلبر خان په دې کښې بریالے شو او شېر خان ورو ورو خپل عمر هېر کړو او ترهٔ سره یې د دوستانو هسې خبرې شروع کړې.

کله چې دلبر خان په دې خبره باندې ډاډه شو چې دا زما وراره اوس په ما باندې باوري دے نو د خپل نیکهٔ قیصه یې ورته تېره کړه، د هغهٔ د خانۍ، ښهٔ سړیتوب، ښو او نېکو خویونو ببلګې یې ورکړې، په خبرو خبرو کښې یې شېر خان د خپل نیکهٔ په رنګ ورنګولو. دلبر خان پوهه شو چې خبره د شېر خان مغزو ته برابر پرېوته نو ورو غوندې یې ورته ووې چې قربان خان ولې په هغه ډز کړے وُ، دې خبرې کار وکړو او شېر خان ډېر سوخت شو.

دلبر خان په جامو کښې نهٔ ځائېدو، شېر خان سترګې برندې کړې او وې وئیل، زما خو دا خیال وُ چې دا ګنې یو تېروتنه وه چې د قربان خان نه شوې وه او نو مونږ به دې ته نور څهٔ وئیل، خپلې پښې اوبو کښې کولو دپاره دا ښه بهانه وه، هاغه وخت دا زمونږ دپاره ډېره مناسب وه، ځکه چې پلار دې بې ځواکه وُ او زهٔ لا وړوکے وم، شېر خان له ملامتې شونډې چینګې کړې او ترهٔ ته یې مخ راوګرځولو او په تاؤ سره یې ووې: دومره یرندوکے یې چې د خپل بدل واخلې، دلبر خان په خندا شو، د هغهٔ نه یې لاس راتاؤ کړل او ګویانه شو: زهٔ به درسره یم زویه! او د کېزاز کلے به درله په ډالۍ کښې درکوم. زهٔ (شېر خان) به درته وښایم چې زهٔ وېرېدو والا نهٔ یم او په توندۍ سره بهر ته ووتو.

شېر خان ټوله شپه ویښ وُ او د خپل هلک ملګري، دکېزاز د کلي د امدن او خپل نیکهٔ په حقله یې سوچونه او اندونه کول او په خوا کښې یې پرته خپله ځوانه ناوې ښځه هېره وه. دا د ژمي یوه درنه، یخه او ورنده شپه وه او قربان خان په خپله حجره کښې د اور په غاړه ناست وُ، په ایرو کښې یې چخچے وهلو او خپلو باغوانانو ته یې قیصې کولې، ځواني څهٔ زبردست شے دے، زهٔ چې ځوان وم نو ما به دا ګڼل چې دا ټوله دنیا زما د پښو د لاندې ده، د چا دپاره زما خبره نهٔ منل د ژوند نه لاس وینځل وو، یو ماښام زنګي زما سره خبرې واړولې او ما د هغهٔ د وژلو کلکه اراده وکړه، زهٔ د هغهٔ وژلو پسې لاړم خو وروستو معلومه شوه چې د زنګي په ځائے مې خپل خور ترهٔ ویشتے دے، دا چې مې واورېدل نو دم مې وختو ځکه چې دا خو خپل ځان ویشتل وُ، خو ترهٔ مې زهٔ وبخښلم، څهٔ وخت پس زنګي چا مړ کړو او تور په ما ولګېدو او د هغهٔ ورور په ما د هغهٔ د وژلو تور پورې کړو، جج ماته شل کاله سزا واورولہ ځکه چې ما زنګي ته په ډک بازار کښې د مرګ ګواښ کړے وُ او خلقو ته معلومه وه چې زهٔ د یوې ژبې سړے یم نو ځکه زهٔ جج تورن کړم او د شلو کالو دپاره یې زندان ته ولېږلم، خو زهٔ بېخي ستومانه نهٔ یم ځکه چې ما څهٔ ورانې ورکې کړې وې د هغې سزا ما د زنګي د وژلو د ګناه په نوم پوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"خان!" ګلاب ووې "ښه شوه ته خو بچ شوې کنه"، قربان خان مُسکې شو او وې وئیل "نه، د دې هر څۀ ارزښت بس یو مرګ ادا کولې شي او دا به زۀ په زړۀ وانۀ خلم کۀ چرې دا سې وشي..." او په دې کښې دوه مېلمانۀ رادننه شول، هغوي سره ټوپکې وې، قربان خان ورته وکتل او مُسکې شو، "دوستانو تاسو د کوم ځایه راغلئ"، "د پټا کلي نه خان"، ملېمنو ځواب ورکړو، یو ګړندې نظر یې واچولو او یو خواته په ګوټ کښې غلي کښېناستل.

ټول باغوانان وار په وار د حجرې نه لاړل، په اخر کښې قربان خان پاڅېدو، وې خندل او مسافرو ته یې ووې چې "زۀ ستاسو دپاره ډوډۍ راوړم".

څۀ ښه شېبه پسته قربان خان ډوډۍ په لاس بې وېرې د ډېر سپین نیت سره حجرې ته راغې، وې خندل او مسافرو ته یې ووې "د هر چا خپله خپله برخه ده" او په دې کښې یو مسافر ټوپک راپورته کړو او قربان خان یې وویشتو او بیا ورپسې بل مسافر ډز وکړو، لوښي او ډوډۍ تس نس او قربان خان په وینو کښې لت پت یخ پرېوت.

مېلمانۀ په تېښته بهر ته ووتل او په یوه منډه یې ځانونه په کښتو او پولو پټو هاغه ځائې ته ورسول چرته چې شېر خان پټ ناست ؤ، دلته نه په اسونو سوارۀ شول او د پښتو، بدل او غرور د انګېرني او اندونو سره لاړل.

په بل سبا شېر خان کلي ته راغې چې د ترۀ په جنازه کښې شرکت وکړي، هم په دې دوران کښې دلېر خان نېغ د مړي ورور له لاړو او په سوګند یې ورته ووې چې دا مړې شېر خان کړې دے، دغسې هغه خپل پلان پلې کړو چې یو مړ شو، بل به په سولۍ شي او دغسې زما زوے دلاور ته به د سبا دپاره لار هواره شي.

شېر خان ځوارلس کاله بندي شو، چې کلي ته راغې نو اوس د هغۀ غرور، زړورتیا او زور لا زیات شوي وو.

دلېر خان د هغۀ درروند هرکلے وکړو او شېر خان هم ډېر په روڼ تندي واخستو ځکه چې هغه خپله غصه او کرکه د ترۀ نه پټ ساتل غوښتل. شېر خان په دې ټول پلان پوره پوره رسېدلې ؤ چې دا هر څۀ زما ترۀ ماسره ولې وکړه او د دې شاته نور څۀ پلانونه پراتۀ دي، څو ورځې وروستو شېر خان ترۀ له ورغې او د هغۀ نه یې د کېزاز د اخستو غوښتنه وکړه ځکه چې هغه قربان ووژلو او د خپلې کورنۍ عزت یې وګټلو. دلېر خان چې دا خبره واورېده نو د غصې نه تک شین شو او غاښونه یې وچیچل، "د څۀ کلې دا خو تا خپل بدل اخستې دے او خپله پښتو دې ګټلې ده، زۀ ولې وچ په وچه جائېداد درکړم او ځان تربورانو ته راواپرځووم" هغه چورلټ انکار وکړو، شېر خان هغه ته ډېر په بد غزبه سترګو وکتل او وې وئیل "تا خو په ما باندې خپل ترۀ وژلې دے او اوس ته ماته دا زمکه نۀ راکوې" دلېر خان په طمانچه لاس کېښودو او وې وئیل چې "تا خو زما ورور وژلې دے او د دې په بدل کښې زۀ تاته کلې درکړم، شېره! تۀ خو اوس ډېر هوښیار شوې یې خو زما هم عقل سر ته راغلې دے، زۀ اوس هاغه د ځوانۍ د وخت تېروتنې په دې زوړ عمر نۀ شم کولې، ورارۀ تاته نۀ ده معلومه چې پښتون خپل سر ورکولو ته غاړه ږدي خو خپله ښځه او جائېداد چاته نۀ ورکوي".

شېر خان چې په دې پوهه شو چې ترۀ اوس ماته د کېزاز کلې نۀ راکوي نو د هغۀ د وژلو بنا یې وکړه، د دلېر خان لاس په طمانچه پاتې شو او وویشتلې شو. شېر خان د مخکښې په شان بیا یاغي شو، په غېره کښې چرته په یو ورکوټي کلي کښې اوسېدو چې د ژوند وختونه یې ډېر خراب او کړاک وو، وخت تېرېدو سره یې زړۀ مات شو، مستي او غرور یې په ختمېدو شو او لکه د قربان خان غوندې عاجزي او ټیکاو پکښې راغلو. اوس د قربان خان زوے رارسېدلې ؤ چې لکه د شېر خان د غرور او مستۍ نه ډک ؤ، کېدے شي چې یو ورځ دواړه د یو بل سره مخامخ شي یا یو بل او یا دواړه سره مړۀ شي.

نور بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې | اوومه برخه

سیاست

د پښتنو سیاست ستاسو (پېرنګي) غونډې د واک، دولت، لالچ او حرص نه چاپېره ګرځي، د دۀ په رګونو او کپړې، کښې ستاسو د هغې نه زیاتې تېزۍ او تودې وینې او لا د خونکارۍ نه ډکو اندونو د دۀ سیاست ډېر ژوندے او چټک کړے دے، سیاست نن هغه څۀ کوي کوم چې به مذهب پنځۀ سوه کاله مخکښې کول، دا دواړه ټولوالې یا ادارې دۀ په خپله جوړې کړې دي او په خپلو لاسو یې خپل ځان ښکېل کړے دے، هر سړے به یا واکمن وي او یا د واک لاندې، دربمه څۀ لاره نشته د دې نه سر بېره چې شاعر وي او یا لېونے.

دا خبره د نمر غوندې روښانه ده چې هر یو پښتون په ځان ستر سکندر دے او غواړي چې دنیا یې ومني، بله دا چې تربور د تربور سره، ورور د ورور سره تر دې پورې چې زوے د پلار سره په دوامداره توګه لاس او ګرېوان دي، د پښتنو ټول یاد او تاریخ د دې پېښو نه ډک پروت دے او هم دا سبب دے چې دے یو بریالے ملت یاد نۀ شو ځکه چې په هر یو کور کښې سکندر دے، خپل کور سوزولو ته تیار دے خو دې ته غاړه نۀ ږدي چې خپل ورور بریالے او واکمن ووینې.

د دۀ غال پروره خوي، کړاک او ناتاره پنځ او ژوره ناپوهي د دۀ د ژوند او خوښت سامان دے، کۀ دے د دهلي واکمن نۀ شي جوړېدے نو بیا د دهلي نه کرکه کوي او خپلې دوه قلبې زمکې سره مینه کوي، ځکه چې دے په دې کښې خپلواکه او پرانستے وي او ددې نه کرکه کوي چې خپله خپلواکي او ازادي دلاسه ورکړي. دے ربښتینے اولسواکه او جمهوریت پسنده دے، دے دا ګڼي چې زۀ د چا نه کم نۀ یم تر دې پورې چې خپل ځان د خپل پلار برابر بولي او دومره بې سوله دے چې دا سیالي خپلې ښځې سره هم کوي، د دې دپاره دا په خپل پېغلتوب کښې او دے په زوړ عمر د دې ارزښت ادا کوي.

دے په دې رنځ اخته دے چې په څۀ چل ول او چالاکي یې نۀ ده زده او نۀ ځان او نۀ خپل اندونه په بشپړه توګه کوي او یا کوټک راخلي، اغونځې او ارمانونه غټ غټ لري خو زغم نۀ لري نو لا ځوان وي چې سر یې خوړلے وي، د لوئے زړۀ خاوند دے خو کپړې یې ورکوټې ده نو ځکه ښۀ کوربه او زړۀ پورې دوست دے، ډاکمار دے ځکه چې په خپته اوړے دے خو غرور یې به کچه دے.

خبرات خوښوي او سر تاوان اخلي، ځکه چې انسان دے څۀ چینجے نۀ دے، د دۀ نه د خپلې ملالې ښځې شلېدلې جامې او د خپلو بچو اوړې سترګې نۀ هېرېږي، ټوپک راواخلي، بربت تاو کړي او د دوه ګزه جامو او چک ډوډۍ دپاره د مرګ کومې ته ورننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې چم ګاونډ او ټولنه د هغهٔ او د هغهٔ د بچو بې وزلۍ ته پام نهٔ کوي نو بیا د ے هر څهٔ د پښو لاندې کوي او چې سیاسي اډانه د کرباب او درباب په تاد ولاړه وي نو بیا د ے د دې نه سرغړونه کوي.

زما د دهٔ دا خوبي ډېره خوښه ده چې غلا کوي خو خبر ته لاس نهٔ نیسي، د ے د خدائے او بنده قهر ته به مخ ونیسي خو د بې وزلۍ او غریبۍ شرم زغملو ته تیار نهٔ د ے، د ے به د برمته شوي بیوپاري وېرېدونکو سترګو ته وکتے شي خو د خپلې اوږې ښځې او لوڅ لغړ بچو او د هغوي نیمګړو ارمانونو ته نهٔ شي کتلے. دا به مې بدې نهٔ شي کهٔ یو سړے د ډاکې په تور په سولۍ کړے شي خو دا مې ډېر د زړهٔ نه بدې شي چې یو سړے کنډول په لاس په لارو کوڅو کښې خېر غواړي. د پښتون غلا خوښه وي خو د ګداګرۍ نه کرکه کوي، دا نو ولې زهٔ د پښتون سره مینه کوم ګو چې کپرۍ یې وره او زړهٔ یې غټ د ے، دهٔ ته خپل سر ماتول اسان دي خو ټیټول یې ډېر ګران دي، اګر چې په ننني، پرمختللي دور کښې دې کار ډېر رواج موندلے د ے.

د سلو کالو په دوره کښې پېرنګیانو دا پښتون په ډېرو بدو بلا او ورانو اخته کړو، د دهٔ پیر، فقیر، مُلا او خان یې خپل ملګري کړل، تش په نوم دیني بزرګان او پوهان څوک چې د دې پښتون لارښود او مذهبي مشران وو، په خرڅون واخستل او دوي ته یې د اولس او ملت د بېلارې توب دنده ورپه غاړه کړه، د څهٔ وخت دپاره د پېرنګي دې چل هنر کار وکړو.

چې تاسو ته د پېرنګي سوچه ښېره دروښایم د دې دپاره زهٔ تاسو ته د تیراه د سیمې یو قیصه کوم، تیراه د اپریدو ټاټوبے د ے چې ډول ډول قیصې یې مشهورې دي.

د قبائلو خلق یو ژوندی، خوندوره، رنګینه او ګرځنده ننداره ده، یو داسې ننداره چې خیالي رنګ نهٔ اخلي او نهٔ یې مصنوعي رڼاګانې روښانه کولے شي، زهٔ تاسو ته د دې خلقو یو رښتینې قیصه تېرول غواړم.

تیراه د سني مسلمانانو یوه خوره وره، ښېداره سیمه ده چې شیعه مسلمان پکښې هم ژوند کوي، د مسلمانانو دا ټولګے هم ډېر ښېداره او سوچ لرونکي خلق دي، دا دواړه ډلې خلق په وینه او پښت نږه اپریدي دي، دوي د هند او افغانستان ترمنځه اوسي او هم له دې کبله مدام د ځوړ او کړاونو سره مخامخ وي، کله چې امان الله خان خپله د پښتو شمله ښغه کړه او د پښتون هسې لاره یې خپله کړه نو دا په پېرنګي ښه ونهٔ لګېده او امان الله خان له د انګلستان په سفر ؤ چې پېرنګیانو ورته د سرو او سپینو زرو په زور افغانستان کښې اور ولګولو.

د سنیانو نه شیعه ګان زیات ښېداره وو او ملا یې وتړله چې د امان الله خان مرسته وکړي او مېدان ته راووځي او هم دغسې سني مُلایانو خپلې سینې وډبولې چې دا سړے به راته نور واک نهٔ کوي، دلته دا خبره د یادولو وړ ده چې خان د لوئے زړهٔ او پراخه سینې خاوند ؤ او د چا په مذهبي چارو کښې یې ګوتې نهٔ وهلې.

ږیرور او د پټکو خاوندان راپاڅېدل چې د ځوان باچا د غېر اسلامي او بې پښتو کړنو مخنیوے وکړي، په درنګ کښې اړے ګړے جوړ شو او د باچا سره سره د شیعه ګانو خرونج ته هم ښه زور ورکړے شو چې دا خلق د حضرت عثمان او د پیغمبر زړهٔ پورې زوم وژونکي دي، تیراه سره خوا کښې په سمه سیمه کښې د حضرت عثمان ملاتړي اوسېدل او دا د شیعه ګانو دلاسه د حضرت عثمان د شهادت خبره تر هغوي هم ورسولے شوه. مُلایانو دا فتوی ورکړه چې د شیعه ګانو وژنه کار خېر د ے او چا چې شیعه مړ کړو نو هغه به نېغ جنت ته ځي، هر چا ټوپک راپه غاړه کړو او د شیعه ګانو په ښکار پسې پره شول.

د شیعه ګانو د وژلو نه سربېره د هغوي مالونه، کښتونه او باغونه هم چور تالان کړے شول او دا چې د سوونو کالو د چنار زړې ونې هم ووهلے شوې، ټوله دره یې په ډاندار واړوله، دا خلق دومره وزپلے شول چې د باچا څهٔ ملاتړ وکړے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیعه ګان د خپلې پوهې او سول په بدل کښې د خپلو وینو او اوښکو سره تر غاړه وتل او باچا خپل واک او تخت دلاسه ورکړل، د خپلې خپلواکۍ د ساتلو په لار کښې امان الله خان باچاهي دلاسه ورکړه او شیعه ګانو خپل مالونه، کښتونه، باغونه، سرونه او بچې د لاسه ورکړل ځکه چې د باچا مرستیال او ملګري وو.

دا زۀ په تاسو پرېږدم چې د دې چړاو، لوټمار او الغاؤ تلغاؤ ګټې چاته ورسېدې؟.

د قبائلو په زړهاؤ قیصو کښې دا یوه قیصه ده چې ټکي په ټکي رښتیا ده، کېدے شي چې ځنې سنیانو ته دا نۀ وي معلومه چې دوي چا راپارولي وو خو هر شیعه ته دا جوته ده چې په مونږ ګزار چا کړے دے. ځنې پښتانۀ د دې جوګه نۀ کړے شول چې امان الله خان بچ کړي خو په دې پوهېدل چې دوي هغه ولې بچ نۀ کړے شو.

د برټش انډیا د سیاسي چارو د اداري ټول زور په دې باندې ؤ چې د خیبر باتورانو ته د ټپوس او کارغۀ خویونه ورکړي، واړۀ او نامعلومه خلق یې په چل هنر او لالچ راپورته کړل او مهم خلق یې ترېنه جوړ کړل، داسې ډوډیمار او چاپلوس چې مهم هم وي او اغېزمن هم، د قبائلو اغېزمنه خلق یا خانان دي او یا مُلایان، یو د دې جهان ډنډه مار او بل د هغه جهان.

د هند د سیاسي چارو چلونکو د دغو مُلایانو روزنه څۀ په داسې ډول وکړه او داسې پاکې ارتې برتې خلقې یې ورته په غاړه کړې چې پکښې سوچه د خدائے خلیفه برېښېدو خو په رښتیا معنو کښې یې هڅه دا وه چې دا نور خلق هم د ځان غونډې د پېرنګي غلامان کړي او د خپلواکۍ او غرور ولوله پکښې وچکوي. د دې ساده ساده خلقو د خدائے سره بې ساري مینه، د ورور نه د ورور په کرکه او خړونج واړولے شوه. دا د خدائے نه وېرېدونکي خلق او د دوي سپېځلې ګروهه یې داسې وکارولے چې دوي یې په بډو رشوتونو او دروغو راواړول.

پېرنګے بریالے شو، پښتون په خپلو کښې د یو بل په وینو بهېولو کښې داسې بوخت شو چې بل هر کار کول ترېنه هېر شو، د پېرنګي تخت خوندي شو او د پښتنو د ژوند رڼا په تتېدو شوه.

په دې وختونو کښې ناڅاپه یو اوښتون راغے، په دغې بدلون باندې د ځان پوهولو دپاره دا ارزښتمنه ده چې مونږه د قبائلي سیمې نه بهر ته په سمه کښې چې د اېن ډبلیو اېف پي په نوم سره یادېږي، لاړ شو، دلته د پېښور درې شتمنې سیمې په یو وړوکي کلي کښې یو خدائي خدمتګار وزېږېدو.

هغه د دنګې لوړې، ښکلې او شین سترګې مور او د غټ پټ زوړ خان پنځم اولاد ؤ، د هغه د پلار چاسره هیڅ دښمني ترېګني نۀ وه او دا د یو پښتون سړي دپاره ډېره هېښنده خبره ده ځکه چې هغه خپل ټول دښمنان بخښلي وو. بهرام خان رښتینے سړے ؤ او په دروغو وئیلو نۀ پوهېدو، د هغۀ پېرنګیان خوښ ؤ خو د یو پېرنګي نوم ورته هم یاد نۀ وو، د سورلۍ مړنے نۀ ؤ خو اسونه یې خوښ وو، هغه د خپلې تېروتنې منونکے هم ؤ او ملامته هم، هغه بې کچه رښتونے ؤ نو ځکه خلقو ورسره مینه کوله.

بهرام خان خوشحاله ژوند تېرولو او د ژوند د وروستیو وختونو پورې د کرکیلې کسب کښې بوخت ؤ، دوه لونه یې وادۀ کړې وې او مشر زوے یې پوځ کښې د لندن کالج نه کپټن برتې شوے ؤ، دوېم زوے یې په پوځ کښې د کمېسون اختو نه منکر شو او د زمیدارۍ او دین په کارونو کښې بوخت شو. بهرام خان د زوے په دې کړنو او خویونو نۀ پوهېدو نو لاس یې ترېنه واخستو، په مور ډېر ګران ؤ ځکه چې د مور پلار کشر اولاد ؤ، د خوي بوي نه قرار او ساهو ؤ او په ناسته پاسته او اغوستنه کښې پاک سپېځلے ؤ، په ونه دنګ لوړ ؤ، په پلار ډېر مئین ؤ او د څۀ کار کولو دپاره به ورسره تللے دلیل ؤ. پلار به د هغۀ هر څۀ بخښل تر دې پورې چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوځ کښې د کمېسون نۀ اخستو خبره يې هم په زړۀ وانۀ خسته، په هره خبره کښې به مور د هغۀ په شا ولاړه وه او دا چې مور او زوے دواړه د پلار نه زيات د يو بل په خبره باندې پوهېدل او چې څۀ به هغې وئيل نو هغه به کېدل، پلار هغه ته د اوسېدو دپاره کلے ورکړو او دا اختيار يې ورکړو چې د خپلې خوښې وادۀ وکړي، د هغه دا خيال ؤ چې داسې کولو سره به هغه دا خپل هېښنده خويونه او اندونه پرېږدي.

هغه د يو خانداني پېغلې سره وادۀ وکړو چې په رنګ جوسه ښکلې او په خوي خصلت بې سارې وه، د خپلې خوښې د وادۀ کولو سره هم د هغه په اندونو، خيالونو او سرګردانه ګرځېدو کښې څۀ بدلون رانۀ غلو، په خپلو دواړو زامنو ډېر مئين وو او د انغري په غاړه چې به کښېناستو نو په لوبو لوبو کښې به په سوچونو او اندونو کښې ورک شو. د هغه ښځه د دې اندونو نه خبره وه او کرکه به يې ترېنه کوله، د هرې مېرمن غوندې هغې هم غوښتل چې د خاوند هر څۀ د خپلې ولقې لاندې راولي، دا ښځه د خپل سړي د دې پلانونو نه اګاه وه او په دې پوهېده چې د دې په سبب به زۀ د خپل سړي نه هېره شم او هغه د ماشومانو سره د انغري په غاړه لوبې به هم پاتې نۀ شي.

خو هغه ډېره زر مړه شوه او هغه د ډېرې اوږدې چوپتيا او وېرې ترخې ماتېدل يې ونۀ ليدل چې د څۀ انګېره به هغې ته کېده، د مرګ په وخت د هغې عمر له پنځۀ ويشت کاله نۀ ؤ او د وادۀ په سور شال کښې خاورو ته وسپارلے شوه، هغې دوه ماشومان هلکان شاته پرېښودل چې د بې اثره کېدو وېره يې په سترګو کښې غړېده، دوي خو مرګ وليدو خو په دې پوهه نۀ شول چې مرګ څۀ ته وايي.

د لام په وړومبو ورځو کښې برتانوي حکومت د پرمختګ تش په نوم ژمنې کړې وې خو په اخر کښې يې د ولګې وبا راوړه، په دې وختونو کښې د عبدالغفار خان بې ارامي لا نوره زياته شوه، هغه خپل بچي خپلې بوډۍ مور ته ورپه غاړه کړل او د خپلو غمونو ډېبولو دپاره يې د خلقو په کار خدمت کښې ځان بوخت کړو.

هغه د خپل ژوند دپاره کسب ومونده، د خلقو سره د مينې کولو کسب، هغه په دې خبره ورسېدو چې د پښتنو يوون، زده کړه، ښه پورنه او تنظيم ډېر ارزښتمن دے، د دې دپاره يې پښتنو سره خبرې اترې شروع کړې چې دغسې د دوي پام د دوي د کړاونو، بدو ورځو، وروستو پاتې کېدو او جهالت پلۀ ته راواوړي. هغه دا هڅه وکړه چې پښتانۀ سوچ کولو ته ښکېل کړي او په دې کښې بريالے شو، په اوله کښې هغه د هشنغر خانان په يو جمات کښې راغونډ کړل او ځان يې د هغوي باچا کړو، د دې غونډې خبر چې حکومت ته ورسېدو نو د پېرنګي واک ځائے استازو خپل خود د لاسه ورکړو. اسسټنټ کمشنر د پوځ او توپو سره راغے او د کلي نه يې ګېره تاو کړه، ټول کلے يې بې وسلې کړو او په کلي باندې پنځۀ شپېتۀ زره روپۍ جرمانه ولګوله، کمشنر صېب خلقو ته په ماته ګوډه پښتو کښې وېنا وکړه او هغوي يې د پېرنګي د زور او دبدبې نه خبر کړل، د پنځۀ شپېتو زرو روپو په بدل کښې يې د کلي شپېتۀ مشران د ځان سره بوتلل او څرګندونه يې وکړه چې دا مشران به تر هاغه وخت پورې بندي وي چې تر څو پورې تاسو دا تاوان او جرمانه نۀ وي ادا کړي. په دې مشرانو کښې يو بهرام خان هم ؤ چې دغه وخت د هغه عمر پنځۀ اويا کاله او د پېرنګيانو وتلے مرستيال ؤ. دا نور کسان هم ډېر قرار او هوسا خلق وو، په وړومبي ځل دوي ته د خپلې غلامۍ انګېرنه وشوه، پښتانۀ وو نو د خبرې څۀ سپيناوے يې ونۀ کړو خو دومره سوخت اخستي وو چې څۀ کولو ته يې هم چمتو وو، په چيچلو غاښو يې پېرنګي ته ووې چې تۀ مونږ ياغي بولې نو ياغي صحيح او نو اوس به مونږه او تاسو د يو بل سره جوړ شو، تۀ هم د بدو نه بد کوه او مونږ به هم ووينې چې څۀ کوو.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غني خان

دي پټانز

ژباړه: رشيد خاطر

په تېر پسې

اخري برخه

عبدالغفار خان په لړ څهٔ کښې بچ شو، دې پېښې هغه ته د باچا خان خطاب ورکړو چې پښتانهٔ يې هم په دې نوم سره پېژني، وېرندويه خو کېدے نهٔ شو بلکې دې نوم سره هغه نور زړور شو، دې هغه له بې ساري ملګري او نهٔ ماتېدونکې ولوله ورکړه، تر دې پورې چې زوړ بهرام خان هم پېرنګيانو ته بد رد وئيل شروع کړل او خپل زوي سره يې مينه پېدا شوه چې دے څنګه د پېرنګيانو په سر سور دے. باچا خان يو مدرسه پرانسته او د پښتنو د خوروني دپاره د اصلاح الافاغنه په نوم سازمان جوړ کړو. د دې سازمان مقصد بېخي غېر سياسي او خالص ټولنيز اصلاح کونکے وو، بيا هم هغه بندي کړے شو او د درېو کالو سخته سزا ورکړے شوه، کله چې هغهٔ واکمنو ته ووې چې زهٔ خو خلقو ته درس ورکوم او درس ورکول خو څهٔ جرم نهٔ دے البته دا خو د سرکار سره مدد کول دي نو سرکار ورته ځواب ورکړو چې هو، دا خبره سمه ده خو دا ژمنه به څوک کوي چې دا سازمان به سبا سرکار ته څهٔ ستونزه نهٔ پېدا کوي؟ تاسو په ما باندې باور وکړئ چې داسې به نهٔ کېږي. ځواب راغے چې نهٔ، تهٔ بخښنه وغواړه او دا ژمنه وکړه چې بيا به داسې نهٔ کوم نو دا دے ازاد شوې، دا ژمنه چې زهٔ دې د خپلو خلقو سره مينه پرېږدم او د هغوي د خدمت کولو نه لاس واخلم؟ باچا خان په ډېر سوخت سره پوښتنه وکړه، ما خو په مشن سکول کښې زده کړه کړې وه او هلته چې مې څهٔ ستاسو خبر ښېګړې په حقله اورېدلي وو هغه خو يو تش خيال ؤ، پېرنګي زياته کړه او باچا خان ته يې په ډانګ پوهنه ژبه ووې چې دا خدمت نهٔ دے دا بغاوت دے او دغسې باچا خان ته د درېو کالو د سخت زندان سزا ورکړے شوله. د دې په بدل کښې مخې کال ته هاغه ټولو چاروا کو ته څوک چې د دې هر څهٔ برخه وال وو، لوړې چوکۍ او اسانتياګانې ورکړے شوې.

په دې وخت کښې چې باچا خان په جېل کښې ؤ سکولونه يو مخې غوړېدل، خلق چټک او منظم وو، د درېو کالو جېل هغه ښه زېلے ؤ خود هغهٔ اراده لکه د

> ما د باچا خان لړه اوږده خاکه را ښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانهٔ هغه پېژني او هغه پښتانهٔ پېژني او تهٔ په دې دواړو کښې يو هم نهٔ شې پېژندے تر څو پورې چې تهٔ په خپله پښتون نهٔ يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سپنې هسې کلکه وه، د جبل ځوړ او کړاو د هغهٔ په سترګو کښې غرور، کلک توغل او يخوبې پيدا کړې ؤ، هغهٔ د خپلو بې موره زامنو نه غېږ تاو کړه او د ځان سره يې راجوخت کړل. بهرام خان ډېر ښهٔ چرت کښې ؤ، حجرې ته د راتلونکو مېلمنو دارومدار يې کولو او ورسره به يې پېرنګيانو ته څو سپکې سپورې هم کولې. د باچا خان د ليدو او هرکلي دپاره په زرګونو خلق رامات وو، ځوانانو به هغهٔ ته په ارماني سترګو کتل او پېغلو به د هغهٔ د درناوي سندرې وئيلې، پښتنو ته په لاسو يو غټ باغي راغلے ؤ، دې جنګيالي ملت اخر خپل لارښود وموندو او دا مهرباني پېرنګي په خپله د ځان سره وکړه.

پېرنګي ډېر سوخت وو چې ګوره دا خړ پړ پښتانهٔ څومره د دې سړي نه اغېزمن دي، د دې نه مخکښې چې د دې پښتنو خود سر ته راولو، دا غټ پټ بودل سړے له مينځه لرې کول پکار دي. باچا خان دومره دنګ لوړ او زړور سړے ؤ چې نيولو او سزا ورکولو ته ډېر وېرېا وو ځکه چې نهٔ خو هغه پټېدے شو او نهٔ يې داسې کول غوښتل. هغهٔ به هر څهٔ په ډاګه کول او پېرنګي ته به يې وئيل کهٔ تاسو څهٔ کوئ نو وکړئ، هغه يې بيا بندي کړو، په دې اميد سره چې سر په کرښه کېږدي، کوم غال او تشدد وو چې په هغه ونهٔ شو، د خړه توب زندان، لاسو پښو ته درنې ځولنې، لوږه تنده، سپږن او ښيرن قيد او د هر څهٔ نه ورتېر سپکاوے، بد رد، لتې او سوکونه. هغهٔ به هره ورځ شل سېره جوار مېچن کول خو چرې يې کريان نهٔ ؤ کړے، هغه يو منلے شوے بندي ؤ، چرې يې د خپل ځان سره د ناروا سلوک شکايت نهٔ دے کړے کهٔ د هغهٔ سابه او خورا د خوراک قابل هم نهٔ وو، هغهٔ به جېلرانو ته هم درناوے ورکولو او دغسې به په دښمنانو باندې هم مهربانه ؤ، هغهٔ هر څهٔ هر چاته وبخښل او د زغم او صبر لمن يې چرې له ګوتو ورنهٔ کړه، خپل غم يې په خندا او درد په ټوقو اړولو، دا وار چې له جېله راغلو نو سياسي مبارزه يې پېل کړه او د سرحد دپاره يې د بشپړه اصلاحاتو غوښتنه وکړه.

په سلو کښې نوي پښتانهٔ ناخوانده وو، هغوي ته ليکلې پاڼه داسې برېښې لکه سپينه بې ټکو پاڼه نو باچا خان به کلي په کلي ګرځېدو او خلقو سره به يې جرګې مرکې کولې، د ملګرو ډله به ورسره هم کلي په کلي ګرځېده، د هغهٔ ملګرو ته دا شکايت وو چې دا سپين رنګه جامې ژر خيرے نيسي او د دې څهٔ هوارے پکار دے، په دوي کښې يو تن خپلې جامې د څرمنې پخولو کډې ته يوړې او هلته يې په رنګ کښې ډوبې کړې، دې سره د جامو رنګ سوربخن شو او دغسې دا د دوي جامه شوه چې دوي به په دغو سرو جامو کښې ګرځېدل نو د خلقو پام به يې ځانته رااړولو، د پټو کسبګرو به يوې ودرولې او د سرو جامو د سړو په تماشه به شول، خوا له به راغلل، ليدل کتل به وشول او رام به شول. باچا خان د خپلو مزدورانو او خوارې کښو دپاره دا سور رنګ غوره کړو چې ورته به يې خدائي خدمتګار وئيلو چې موخه او مرام يې خپلواکي او خدمت وو.

ما د باچا خان لړه اوږده خاکه راښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانهٔ هغه پېژني او هغه پښتانهٔ پېژني او تهٔ په دې دواړو کښې يو هم نهٔ شې پېژندے تر څو پورې چې تهٔ په خپله پښتون نهٔ يې.

باچا خان اوس زوړ سړے دے چې سپينه ږيره او اوږده اوږده ښکلې لاسونه يې دي، کله چې تهٔ هغه ووينې نو ورپسې د هغه سترګو ته هم وګوره نو تهٔ به د پښتون په سياست پوهه شې او داسې او دومره به پوهه شې چې داسې دې زهٔ په زر پړکونو ليکلو نهٔ شم پوهولے. سپېڅلتوب، پاکوالے او سړيتوب لکه د نمر د بخمې او د سپوږمۍ د رڼا ګويانه کېدے نهٔ شي، مينه او لورنه څوک په ليکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنبي ښکېل کولے نۀ شي او نۀ د پېرنګي په جېل خانه کښې. باچا خان ته د خپل ژوند د پېښو او تجربو نه معلومه شوه چې مينه په يو درنګ کښې څومره ودانې کولے شي نو دومره بربادۍ. اېټم بم په سل کاله کښې نۀ شي کولے، د مينې څواک ستر ځواک دے، د زړورتيا ښستې ستا رښتينتوب دے او ستا خوب داسې تابانه او دومره زړۀ پورې پکار دے چې ستا د خپل ژوند او د خپلو بچو د سترګو د رڼا نه زيات خوږ وي، دا هاغه درس دے کوم چې باچا خان پښتنو ته ښودلے دے.

پايله

ما خپله قيصه پائے ته راورسوله او هيله مند يم چې دا به په تاسو خوږه لګېدلي وي څنګه چې ما د دې د وئيلو نه مزه واخسته دغسې به تاسو د دې د اورېدلو نه خوند اخستے وي، لوستل د اورېدلو يو مخکښې تللے ډول دے او دغسې ليکل د وېنا يو پېچلې جوسه ده.

ما دا پوره هڅه وکړه چې تاسو د خپلو خلقو نه خبر کړم خو دا هم نۀ وايم چې په دې کښې به ما څۀ پلوي نۀ وي کړې، ځکه چې زۀ انسان يم او انسانان دغسې کوي، خيال د نيت څرګندونه ده، هڅونه د نيت نه خپلواکه وي او هم دغسې د سوچ نه هم دپاسه وي، کرکه او کينه د سړي دپاره لکه د مور شودې وي، څومره ژر چې دې دا ومنله دومره ښه ده، زۀ چې کله د کورټ لوئے جج سنجيده مخ او سر پيچک ته وګورم او د هغۀ بې پرې پرېکړو ته نو خندا ورپورې راشي، نا! زۀ به چرې داسې ونۀ کړم، زۀ پښتون يم او ايمانداري زما د پښتو برخه ده، زۀ به په ډاګه دا ووايم چې زۀ د خپلو خلقو پلوي يم او کۀ چرې ما داسې ونۀ کړے شول نو د ځانه به کرکه وکړم.

ما د پښتنو جوړ کړے شوے انځور ستاسو مخې ته کېښودو، بل به مې څۀ درکول، اګر چې پښتانۀ خونکار، ظالمان، جاهلان، لوځ او نهر دي خو بيا هم زۀ پرې مئين يم، هغه مړے د نورمال او تاد د لاندې کوي او دا پروا نۀ کوي کۀ دې تا څوک مړے وايي، پېدائشي جمهوريت خوښه دي، هغه وايي چې پښتانۀ د باراني غنمو کښت دے چې ټول په يو وخت او يوه ورځ سر وهي او ټول يو شان دي.

زمونږ د سرخپوش په خوځښت کښې چې به د جرنېل ستوري د يو کوتاريا جوله پښتون په اوږه کېښودل شول نو لا به اېغ نېغ شو، ملامته کېدو به نۀ، د پښتون لاس سخا ښيرن، خيچن او کلک وي خو بيا هم باچا له يې ورکوي، پخکړے يې ساګ پېتي وي خو بلنه به باچا له ورکوي، هغه خپل مېلمه ته وايي چې تالي ته مۀ ګوره زما تندي ته وګوره.

خو پښتنو سره زما د مئينتوب د ټولو نه غټه وجه دا ده چې دے کله د جنګ او مرګ دپاره د کوره ووځي نو مخ لاس به ووينځي، ږيره به غوړه کړي، په څنو به خوشبوي ولګوي او د ټولو نه ښکلې جامې به واغوندي، دا ماشوم غواړي چې د حورو مخې ته سمبال لاړ شي، هغه دا سوچ کوي چې خدائے ناولي مخونه نۀ خوښوي ځکه چې هغه خپله پاک او سپېڅلے دے.

هغه وايي اې خدايه!
تۀ مهربانه او لورن يې
د چا دپاره چې زۀ خندا کوم
سندرې وايم او مرم
هغه وايي بې سوله
ژاړي، کارونو کښې بوخت وي
خو جنګ کوونکي جنت ته ځي

په دې کښې هيڅ شک نشته چې زۀ د دۀ پلوي يم او اوس هيله لرم چې تاسو به هم ددۀ ملګرتيا وکړئ.

پائے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library